

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

ENGLISH FACULTY LIBRARY
St. Cross Building, Oxford

CJ 50 [Jat]

Oxford University
ENGLISH FACULTY LIBRARY
Manor Road, Oxford OX1 3UQ
Telephone: (01865) 271050

Full term Monday to Friday 9.30 am to 7 pm
 Saturday 10.00 am to 1 pm
Vacation Monday to Friday 9.30 am to 5 pm
 Saturday CLOSED

This book should be returned on or before the latest date below:

Volumes which are lost, defaced, or damaged must be paid for.

3000 16096P

823.

G. Turville-Petre

July 1939.

Játrvarðar Saga
hins Helga.

Edited by

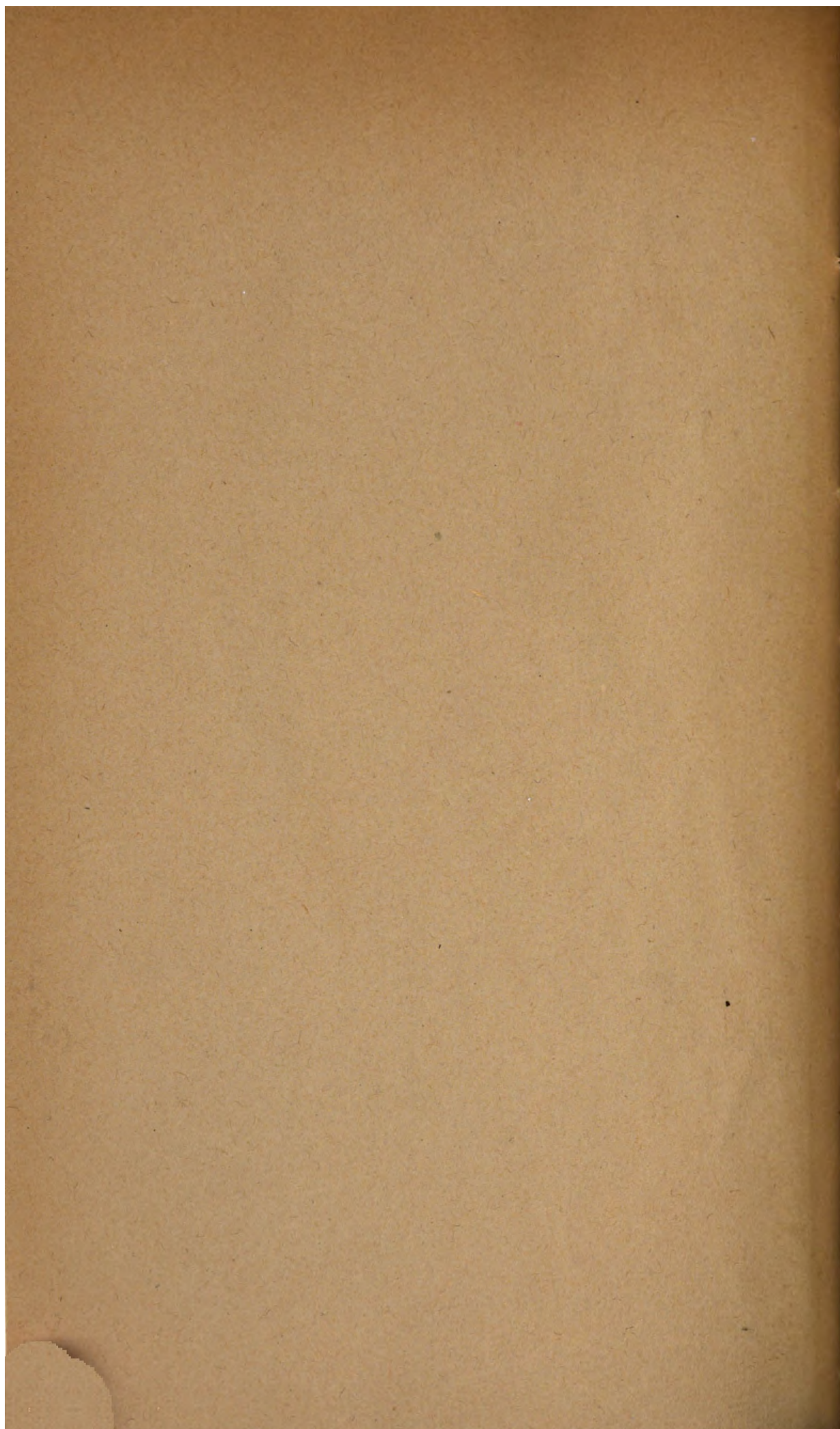
E. E. Rasmussen

and

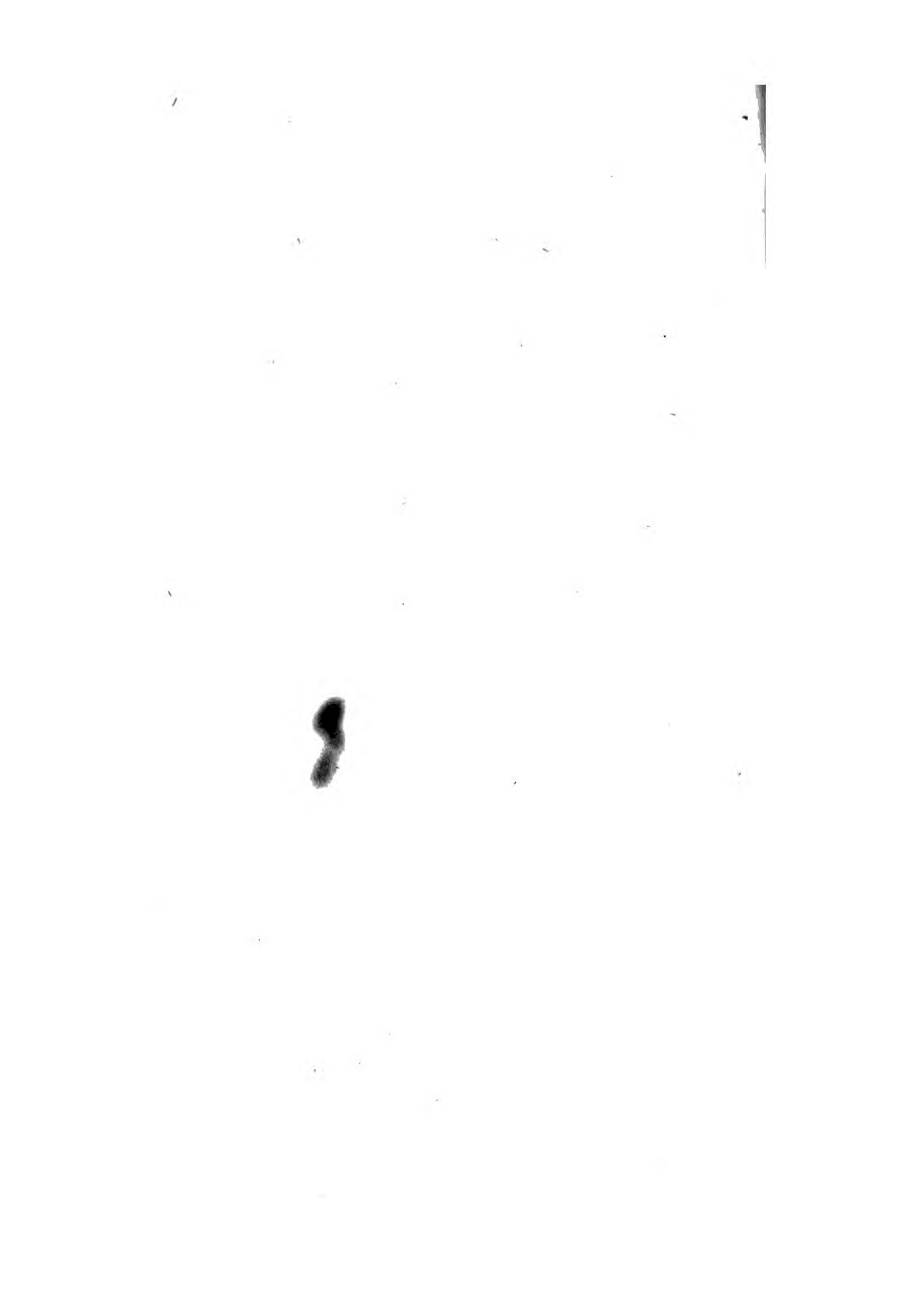
Jón Sigurðsson.

Copenhagen
1852.

8

62391

SAGA
JÁTVARÐAR RÖNUNGS

HINS HELGA,

ed. af J. Sigurdsson

UDGIVEN

EFTER ISLANDSKE OLDBÖGER

AF

DET KONGELIGE

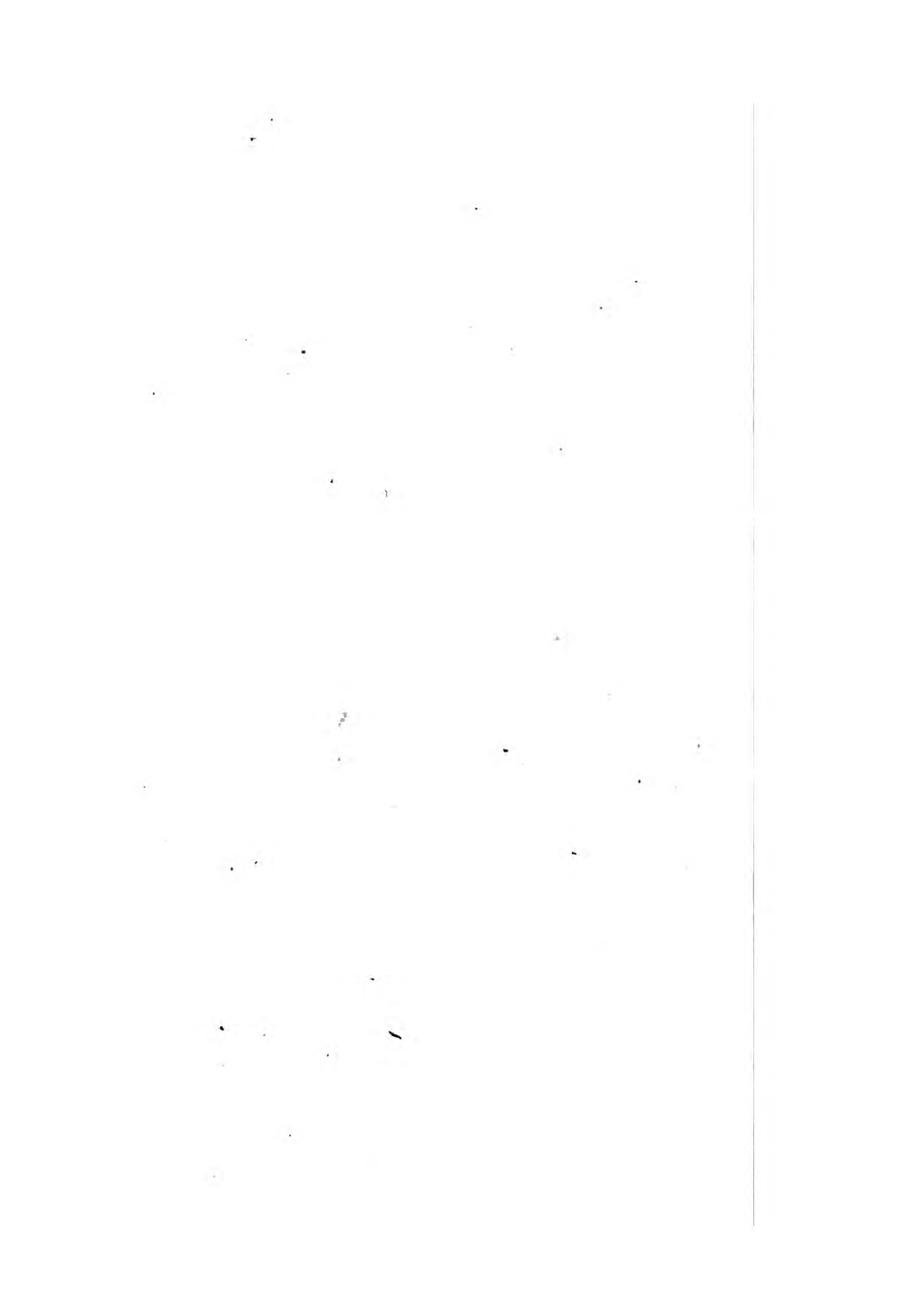
NORDISKE OLDSKRIFT-SELSKAB.

KJÖBENHAVN.

TRYKT HOS J. D. QVIST.

1852.

**SAGA JÁTVARÐAR KONÚNGS HINS HELGA, UD-
GIVN EFTER ISLANDSKE OLDBÖGER I GRUNDTÆXTEN
MED DANSK OVERSETTELSE AF C. C. RAEN OG JON
SIGURDSSON.**

To af de engelske Konger af Navnet Edvard ere op-
høiede i Helgenes Tal; den ene, som almindelig kaldes
Edvardus martyr, og hvis Dödsaar angives at være 978,
er i Helgen-Registrene hensat til 18de Marts; den anden,
sædvanlig benævnt EDVARDUS CONFESSOR, har i Helgen-
Registrene to Festdage, den ene 5te Januar, den anden
(translatio) 13de October; endogsaa til 19de Januar og
18de Februar erindres hans Navn, og de lærde Munke
have været i Tvivl om, hvilken af disse tre sidstnævnte
Dage der skulde gives Fortrinet, da de alle knytte Er-
indringen til Optagelsen eller Forflytningen af det hellige
Legeme og de dermed forbundne Undergjæringer. Det
er den sidste Kong EDVARD DEN HELLIGE, hvis Levnet
berettes i den følgende islandske Saga.

Det er gaaet den hellige Edvard saaledes som de
fleste andre kronede Helgene, at Dommene om deres
Charakter og Færd i Livet have lydt ganske forskjelligt
fra Politikernes og fra de Geistliges Mund. Men „Kund-
skab er Magt“, og derfor har de Geistliges Stemme oftere
og i den længste Tid beholdt Overvægten. Man har og-
saa Beretninger om enten 4 eller 5 forskjellige Behandlinger
af hans Levnetsbeskrivelse fra geistligt Standpunkt, som
de lærde Benediktinere have kjendt, muligen, ja sand-
synligen, have der været endnu flere. De, som omtales,
ere følgende: 1) af Osbertus Clarentius, Prior i West-
minster, som til Belønning for sit Arbejde blev befriet for

en Fjerdedags-Feber; 2) en Samling af S. Edwards Mirakler (de miraculis S. Edvardi); 3) en vita Sancti Edvardi, skreven paa Vers af den hellige Ealred til Laurentius, Abbed i Westminster; 4) en vita S. Edvardi af samme Forfatter i Prosa, i 2 Böger, og 5) den af Capgrave, Surius og siden i Bollandisternes store Samling af Acta Sanctorum udgivne Vita S. Edvardi, som af Udgiverne ogsaa tilegnes den hellige Ealred som Forfatter, men dog med nogen Tvivl, og kan ialtfald næppe være den næst foran anførte. — De engelske og normanniske Krønikeskrivere omtale ligeledes Kong Edvard mere eller mindre vidtløftig, og især er den ærværdige Wilhelm af Malmesburys Charakteristik af ham interessant. „Den Mand var”, siger han, „paa Grund af sine simple Sæder kun lidet skikket til at regjere, men han var hengiven til Gud, og derfor styrede Gud ham. I hans Tid var alt roligt, baade ude og hjemme, alt stille; noget der var saa meget mere forbausende, som han var selv saa fredsom, at han ikke engang kunde med eet haardt Ord stöde den usleste Stodder¹⁾. En fattig Almuesmand forstyrrede engang hans Jagtfornöielse — hans kjæreste og daglige Tidsfordriv — Kongen blev vred paa ham og sagde: „Ved Gud og den hellige Jomfru! jeg skal nok en anden Gang gjöre dig ligesaa megen Fortræd, hvis jeg kan”. — Den ærværdige Munk finder dette Træk saa mærkeligt, at han udraaber: „Hvilken Mand! som saaledes kunde glemme sin kongelige Magt, at han kunde drage i Tvivl, om han kunde gjöre en simpel Bonde nogen Fortræd!” — Men desuagtet, siger han, var han

¹⁾ (Edvardus) Vir propter morum simplicitatem parum imperio idoneus, sed Deo devotus, ideoque ab eo directus. . . . Omnia domi, forisque quieta, omnia tranquilla; quod eo magis stupendum, quia ita se mansuete ageret ut nec viles homunculos verbo lædere posset. *Wilhelm af Malmesbury de gestis regum Anglorum, hos Savile fol. 44b.*

dybt agtet blandt Undersaatterne, og höiligen frygtet i Udlandet¹. — Vi tilföie Beskrivelsen af Kong Edwards Personlighed, som lyder saaledes: „Erat discretæ proceritatis, barba et capillis cygneus, facie roseus, toto corpore lacteus, membrorum habitudine commoda peridoneus”².

Forfatteren af den islandske Saga har ikke ligefrem fulgt nogen af de Kilder, vi nu kjende. Hans Bearbejdelse synes at være bygget paa Bekjendtskab med flere Kilder, hvoraf han efter Skjön, maaskee efter Hukommelse tildeels, har opskrevet hvad der forekom ham det mærkværdigste. Dette synes ogsaa antydet paa det Sted, hvor han omtaler sin Mangel paa nöiagtigt Kjendskab og Fjernheden fra Sagaens egentlige Hjem. Dog findes flere Træk at stemme i Hovedsagen, tildeels endog temmelig nöiagtig med den trykte vita S. Edvardi, som tilegnes den hellige Ealred, nogle med Beretningerne hos Wilhelmus Gemmeticensis og Ordericus Vitalis, og i Sagnet om de Syv Sovere (men ellers ikke) stemmer Sagaen paa en saa paafaldende Maade med Wilhelm af Malmesbury, at man maatte troe at dette Afsnit var ligefrem taget af ham.

Med Hensyn til Tiden og Stedet, hvor denne Saga er forfattet, da kunde man maaskee ved Paaberaabelsen af Gizur Hallsson († 1206) ledes til at antage, at Sagaen er skreven i det trettende Aarhundrede; men dette behöver dog derfor ikke at være Tilfældet, og selve Paaberaabelsen af Gizur, som en bekjendt Autoritet, kunde ligesaa let hidröre fra 14de Aarhundrede; men senere end 1350 synes den dog ikke at være skreven, hvilket saavel dens Sprog som Haandskrifternes Beskaffenhed vise. — De Haandskrifter, hvori den findes, synes med temmelig

¹) Erat interea ejus apud domesticos reverentia vehemens, apud exteros metus ingens, *Wilh. Malmesb. paa anf. Sted.* —

²) *Wilhelm af Malmesb. paa anförte Sted fol. 51.*

Sikkerhed at pege paa Stedet, hvor den er bleven til. Det ene Haandskrift er Flatöbogen, hvis Tidsalder er vis (henved 1387) ligesom ogsaa at den er skreven for den i sin Tid mærkelige Mand og store Ven af Literatur og boglig Dannelse, Jón Hákonarson i Viðidalstúnga, Húnavatns Syssel, i Island, Sönneson af den i sin Tid ogsaa i Norge bekjendte Gizur galli¹. Det andet Haandskrift er en Samling af de islandske hellige Biskoppers Sagaer (Jon, Gudmund og Thorlak), deriblandt den hellige Gudmunds, skreven, som man med Vished veed, af Broder Arngrim paa Thingeyrar-Kloster henved 1350. Vididals-tungas Nærhed ved Thingeyrar gjør det høist sandsynligt, at Jón Hákonarson og hans afskrivende Klerke derfra have hentet det betydeligste af hvad de ønskede at opbevare, og vi see af andre Træk, at Munkene paa Thingeyrar-Kloster (hvoraf nogle, som Gunnlaug Leifsson, Odd Snorrason, Karl Abbed o. fl. vare udmærkede Mænd og Forfattere) have været i Besiddelse af engelsk Literatur. Vi nøies kun med til Exempel at anføre, at Merlin er oversat af Gunnlaug Leifsson i Begyndelsen af 13de Aarhundrede, og den hellige Dunstans Saga bearbejdet af Broder Arne Laurentiusson henved 1330. Disse Facta gjøre det efter vor Formening høist sandsynligt, at Sagaen er forfattet paa Thingeyrar Kloster, næppe senere end 1350. P. E. Müller har i sit Sagabibliothek 3 D. 380-386 meddeelt et kort Uddrag af Sagaen, hvilken han betegner som „indeholdende en Blanding af Legender, uhjemlede Sagn og historiske Minder“.

Vi have ved denne Udgave kun benyttet de to nys-

¹) Af flere islandske Sagaer findes Exemplarer, hvori Slægtregistre føres til denne Jón Hákonarson; disse Exemplarer have nemlig hørt til hans Bogsamling (see f. Ex. Flóamanna s. i Grönlands historiske Mindesmærker II, 175).

anföerte Haandskrifter, da de övrige tydelig skjönnes at stamme derfra. Selv imellem disse to er der saa ubetydelige Afvigelser, at de tydeligen henpege paa een fælles Original.

1. Det Haandskrift, som her er lagt til Grund for Texten, er blandt „Islandica Nr. 5 i fol.” i det Kongelige Bibliothek i Stockholm, som velvilligen er laant herhen til Afbenyttelse. Dette Haandskrift (her benævnt *S*), som er paa Pergament, bestaaer af 71 Blade i største Quart-format, med 2 Spalter Text paa Siden, 40-52 Linier i hver Spalte. Bogen indeholder, som bemærket, Guðmundar saga góða Hólabiskups, Jóns saga helga Hólabiskups, Þorláks saga helga biskups í Skálholti. Edvarðs Saga er den sidste i Bogen, og synes skreven med en Haand fra 14de Aarhundredes Slutning, de foregaaende Sagaer maaskee lidet før. Den optager her kun 2 Blade og omtrent en Spalte, og har Capitellinddeling med farvede Begyndelsesbogstaver men aaben Plads for Overskrifter. En nyere Haand har tilføiet Capiteltallene 1-10. Haandskriftets Skrivemaade er her i de fleste Henseender fulgt, kun er ð brugt her, som ikke findes i Codex, i og j, samt u og v adskilte og Accenter og Interpunction sat, for at lette Læsningen saameget som kan forenes med Haandskriftets nøiagtige Gjengivelse. I Codex findes enkelte Accenter anvendte, men uden nogen fast Regel; saaledes finder man vel lågu, men ogsaa Dánaher, framkvæmdár, hvor Accenten over a ingen Betydning kan have; ligeledes anvendes ó *baade for* ó: tók, móti, bót, skógi, dóm, dó, abóte, stólkonungr, Glócester, *og for* o: bórde, kóma; *og for* ö: ónguan, hóndina, hófdingia, sógn; *hyppigst forekommer* or, nockur, *men stundom ogsaa* ór, nóckur. Vi have derfor ikke taget i Betænking at anvende de sædvanlig brugte Accenter og ligeledes forandret o til ö, hvor det er denne Lyd, som derved betegnes; derimod have vi beholdt au paa de en-

kelte Steder, hvor den samme Lyd betegnes saaledes: aull, aufundsamt, aufugr, Maurukœra, Haurdaknut; á er meget ofte udtrykt ved a, et enkelt Sted finder man ogsaa ú betegnet ved to u: uut; æ skrives stundom med ę. Fremdeles ere enkelte andre fornödne Ændringer foretagne, f. Ex. naar herr og ger findes skrevne h''r og g''r, hvilke Ord altsaa, om man vilde oplöse Abbreviaturen efter de sædvanlige Regler, maatte skrives med 3 r.

For at oplyse Skriftens Beskaffenhed i denne Oldbog have vi tilføiet (tab. 1) et nøiagtigt Fascimile, taget af fol. 69a, første Spalte, Linie 1 til 32; begyndende i Cap. 1 med Ordene *Emma drottningh dóttir Rikarðar hertoga af Normandi* og sluttende med: *hljóp hann síðan á hest sinn ok reip brott skyndiliga*. Sagaens Titel findes ikke i *S.*

De øvrige Haandskrifter, som kunne henføres til denne Classe, ere: a) Nr. 55 i folio blandt Papirshaandskrifterne i det Kongelige Bibliothek i Stockholm, skreven af Helge Olafsson (Præst til Stad i Hrutafjord 1689 til sin Død 1706) i Aaret 1688; Sagaen er her deelt i 10 Capitler og har Titelen: „Þátr af Vilhjálmi bastardi og Englakonúngum“. — b) Nr. 663a i den Arnamagnæanske Samling med lignende Overskrift (Þátr af Vilhiálmi bastardi og nokkrum öðrum Englakonúngum), og fra omtrent samme Tidsalder, skreven med god og tydelig Haand (fljótaskript) og indeelt ligeledes i 10 Capitler med Overskrifter, öiensynlig dannede af Afskriveren. Ifølge Arne Magnussons egenhændige Vedtegning er den „af membranå eptir sögu Þorláks helga í Svíaríki“, altsaa uden Tvivl en Afskrift, som Helge Olafsson har medbragt fra Sverige og siden overladt Arne Magnusson. Afskriften er iøvrigt unöiagtig, og skjönt Arne Magnusson overalt har tilføiet afvigende Læsemaader mellem Linierne, har Texten kun lidet vundet derved, da disse Læsemaader kun ere tagne af Nr. 663b. — c) En latinsk Oversættelse af denne Bearbejdelse findes, endog in

duplo, i det Kongl. Bibliothek i Stockholm Nr. 26 i folio paa Papir, med Titelen: „Vilhelmi bastardi et quorundam aliorum in Anglia regum res gestæ”, indeelt i 9 Capitler.

2. Den bekjendte saakaldte Flatöbog (Flateyjarbók) i det store Kongelige Bibliotheks Gamle Kongelige Samling Nr. 1005 i fol. (her benævnt *F*). Sagaen findes her paa Spalte 852-856, med Capitelinddeling, røde Overskrifter og farvede Initialer. Dette mærkelige Haandskrift er flere Gange saa nøie beskrevet, at vi her ikke finde Gjentakelse nødvendig; kun bemærkes, at dens afvigende Læsemaader her anføres fuldstændigen, for saavidt de ansaaes at være i en eller anden Henseende af Betydning. Da der kun meddeles Varianter af dette ene Haandskrift, var det ikke fornødent ved disse overalt at tilføie Mærket *F. u.* bemærker *udelader*; *t. tilføier*; *s. saaledes*.

Haandskrifterne i den Arnamagnæanske Samling Nr. 663c med Asgeir Jonssons Haand; i Rasks Samling Nr. 29 med Provst Magnus Snæbjörnssons († 1783) Haand; i den Nye Kongelige Samling Nr. 1148 i folio og 1733 i quarto, samt i Kallske Samling Nr. 249 i folio, ligesom ogsaa to Afskrifter i Oldskrift-Selskabets Haandskrift-Samling ere saa ligefrem tagne af Flatøbogen, at de ere uden al selvstændig Betydning; derimod har Afskriften i den Arnamagnæanske Samling Nr. 663b med Jon Gizurarsons Haand, altsaa fra omtrent 1630-40, endeel Afvigelser i det enkelte, som gjøre det ikke usandsynligt, at den kun middelbart stammer fra Flatøbogen, muligen gjennem en yngre Membran; men disse Afvigelser ere ligesaalidt som de øvrige af nogen Betydenhed for Texten.

Blandt Anmærkningerne ere de enkelte Parallelsteder i de engelske og normanniske Kildeskrifter efterviste.

SAGA JÁTVARÐAR KONÚNGS HINS HELGA.

HINN HELGI JÁTVARÐAR konúgr í Englandi¹ var son Aðalráðs konúgs Etgeirssonar², [er fyrstr var einn konúgr yfir Eínglandi³. Af honum heyrði hinn helgi⁴ Dunstanus biskup eíngla söng í lopte á hans burþartíma⁵ meðr þeim hætti, at á hans döghum mundi heilogh kristne fá frið ok framgáing í Eínglandi. Móþer [hins heilagha Játvarðar⁶ var Emma drottningh, dóttir Rikardar⁷ hertoga af Norðmandí; hon var syster Ropberts⁸, er kallaþr var *diabolus*⁹; hann lét hertogadóm ok gekk í heremítalíf. [Hinn helgi Játvarþr¹⁰ elskaði þegar á únga alldri helga kirkju ok tíþagerð, ¹¹klaustra at vitja, ok þá múnka at elska, er honum þóttu helgaster ok síþsamazster, [svá ok ágætar ölmusur at gjöra¹² þeim er voro fátæker ok þurftuger¹³; hann [hafði jafnan ákall til almáttigs guðs í sínum bænum, ok hans heilagra manna¹⁴; en þó tignaði hann framarst¹⁵ næst guþe vára frú, *sanctam Mariam*¹⁶, þar næst Petr¹⁷ *postola* sem sinn einkanlegan¹⁸ fóstrofþur, ok *Johannem*¹⁹ *ewangelístam* svá sem gæzlumann þess hreina lífnaþar, er hann héllt alla sína æfvi, þvíat svo segia sannfróþer menn, at þær þrjár meyjar, sem hann fékk sèr til eíngkvenna, hverja epter aðra, hélldu hreinlífvi af hans fortölum²⁰ alla sína daga. En epter²¹ Ropbert, móþurbróþur²²

¹) Edvarðr konúgr hinn helgi, *Begyndelsen i F.* — ²) Edgeirssonar, *F.* — ³) [*fra u. F.* — ⁴) heilagí, *F.* — ⁵) burþardegi, *Födselsdag, F.*; — *Det er en Misforstaaelse, naar P. E. Müller henfører dette til Edwards Födselsstund, thi den hellige Dunstan var död nogle Aar før Edwards Födsel; her maa menes ved Edgars Födsel, under hvis Regjering Dunstan spillede en vigtig Rolle.* — ⁶) [Eðvarðar. — ⁷) Rikardar. — ⁸) skrives ropb¹¹r í *S*; Roðbertz, *F.* — ⁹) d^ubaul (*d. e. drabaul el. diabaul*), *F.* — ¹⁰) [heilagr Eðvarðr. — ¹¹) hann fór, *t.* — ¹²) [hann gerði

KONG EDVARD DEN HELLIGES SAGA.

DEN HELLIGE EDVARD, Konge i England, var Søn af Kong Edfred Edgarsson, den første Enekonge over England. Det var om ham (Edgar), at den hellige Biskop Dunstan hørte Englene synge i Luften, i hans Fødselsstund, saaledes, at i hans Dage vilde den hellige Kristenhed nyde Fred og Fremgang i England. Den hellige Edvards Moder var Dronning Emma, Datter af Hertug Richard af Normandiet; hun var en Søster af Robert, som kaldtes Diabolus (Djævel); han nedlagde Hertugværdigheden og blev Eremit. — Den hellige Edvard elskede allerede i en ung Alder den hellige Kirke og Tide-Tjenesten; han holdt af at besøge Klostrene, og at elske de Munke, som forekom ham at være de helligste og sædeligste, samt at skjænke rigelige Almisser til de Fattige og Nødlidende. Ideligen paakaldte han i sine Bønner den almægtige Gud og hans hellige Mænd; men høiest, næst Gud, ærede han vor Frue, Sancta Maria, dernæst Apostelen Peter, som sin særegne Fosterfader, og Evangelisten Johannes, som Bevogter af det rene Levnet han overholdt saa længe han levede; thi paalidelige Mænd berette, at de tre Møer, som han tog til Ægtehustruer, den ene efter den anden, overholdt Kydskheden alle deres Dage, efter hans Tilskyndelse.

margar ölmosur. — ¹³⁾ Frequentare ecclesiam dulce habuit, crebrius orationibus incumbere, sacris missarum interesse solemnibus, visitandis monasteriis operam dare, et quos sanctiores sciebat sibi monachos in amicitiam copulare, *Vita s. Edvardi confessoris, tilegnet St. Ealred i Bolland. Acta Sanct. (5te Januar) Vol. I. Tom. I. p. 293.* —

¹⁴⁾ [kallaði jafnan á almáttigan guð ok hans helga menn i bænum sínum. — ¹⁵⁾ umfram alla aðra. — ¹⁶⁾ guþs móður, t. —

¹⁷⁾ Petrum. — ¹⁸⁾ u. — ¹⁹⁾ postola ok, t. — ²⁰⁾ um, t. —

²¹⁾ þt er, t. S, u. F. — ²²⁾ s. F; móðurbróþer, S.

hans, er sik hafði frá skilit ríkino, tók hertogadóm í Norðmandí Viljálmr¹, son hans, er kallaþr *var* bastharð², en hann var þó eiginkonuson, ok hèt móðer hans Gunnhilldr, [dóttir Etgeirs konungs, ok³ var syster Aþalráðs konungs; en aller hertogar í Norðmandí *syrri* hann voru frillusyner; ok var hann því bastharðr kallaþr sem aller hans forellrar. Þeir gjörðu frið sín í millum Viljálmr bastharðr ok Balldvin⁴ hinn⁵ millde, greifvi af Flandr, ok hèt greifvinn at gipta honum dóttur sína Matthilde; ok sem⁶ hertoghinn kom til greifvans at sjá júng⁷frúna, ok hann talaðe til hennar blíðliga ok kallaðe hann hana [sína amio⁸; þá svarar júngfrúin: ærr ertu vallare⁹, er þú hyggðr at ek, komin af konunga ætt, munu vilja giptaz einum bastharðe. Þá reiddiz [þessi hinn úngi¹⁰ hertoghi, ok tók í hár henne, ok felldi hana til jarðar, ok trað hana under sótum, [svá mælandi¹¹: *eigi* er ek¹² bastharðr nema at auknefne; hljóp hann síðan á hest sinn¹³, ok reiþ brott¹⁴ skyndiliga. Greifvinn ok hans kona hugguþu júngfrúna ok hèto henne, at þau skylldo gipta hana innan mánaþar hertoga af Saxon. Júngfrú svarar: eingum skal ek giptaz á mínum lífdöghum¹⁵ nema þeim er ek var heitin, þvíat eingi má at [mínum dóme¹⁶ vit hann jafnaz. Epter þetta [sendu þau¹⁷ greifvinn menn epter hertoganum at kalla hann aptr. Hertoginn hugðe at þeir mundu vilja taka hann aptr með forz, ok af því hjó hann einn þeirra sundr í miðjo einò hauggi; en þeir sögðu at greifvinn villdi honum [ekki nema gott¹⁸, [ok festo honum þar til trú sína¹⁹. Snere hertoghinn þá aftr með þeim [í borgina, ok fagnaþe greifvinn honum vel, ok gerþi hann í þeirre ferð Matthilde dóttur sína festar-

1) Vilhjálmr, *stedse i F og senere i S.* — 2) bastarðr, *overalt i F.* — 3) [hon. — 4) Ballduini. — 5) u. — 6) er. — 7) júm- — 8) [unnastu sína. — 9) þinn, t. — 10) [u. — 11) ok mælti svá. — 12) t. F. — 13) ok menn hans, t. — 14) síþan, t. S;

Men efter hans Morbroder Robert, som frasagde sig Riget, tog hans Søn Vilhelm Hertugværdigheden over Normandiet; han kaldtes Bastard, skjönt han dog var en Ægtehustrues Søn, og hans Moder hed Gunnhild, Datter af Kong Edgar og Søster af Kong Edelred; men alle Normandiets Hertuger för ham vare Frillesønner, og derfor blev han kaldet Bastard, som alle hans Forfædre. Vilhelm Bastard og Baldvin den milde, Greve af Flandern, gjorde Fred imellem sig, og Greven lovede at gifte ham sin Datter Mathild, og da Hertugen besøgte Greven, for at see Jomfruen, og han talte blidt til hende og kaldte hende sin Elskede, da svarede Jomfruen: Tosset er du, din Stodder, at tro at jeg, som er udsprungen af Kongeslæggt, vil gifte mig med en Bastard. Da blev den unge Hertug vred, og greb hende i Haaret og trak hende til Jorden og traadte hende under Födder med disse Ord: Jeg er ikke Bastard uden af Tilnavn; derpaa sprang han paa sin Hest og red bort i en Hast. Greven og hans Frue tröstede Jomfruen, og lovede hende at ville gifte hende inden en Maaned med Hertugen af Saxen. Jomfruen svarede: Med ingen skal jeg gifte mig i mine Dage uden med den jeg var fæstet til, thi ingen kan efter min Dom lignes med ham. Derpaa sendte Greven og Grevinden Sendebud efter Hertugen, for at kalde ham tilbage. Hertugen tænkte, at de monne ville tage ham igjen med Magt, og derfor hug han et af Sendebudene midt over med eet Hug; men de sagde, at Greven vilde ham ikke andet end godt, og gave ham derpaa deres Æresord. Hertugen vendte da om med dem, tilbage til Borgen, og Greven tog vel imod ham, og gjorde den samme Gang sin Datter Mathild til Hertugens Fæstemö,

u. F. — ¹⁵⁾ lífsdögum. — ¹⁶⁾ [minni hugsan. — ¹⁷⁾ [sendi. — ¹⁸⁾ [gott eina. — ¹⁹⁾ [u.

kono hertogans¹, ok veitti brúðhlaup þeirra með hinne mesto vegsemd², ok fór *hertoginn*³ síðan heim í Norðmandi⁴.

2⁵. Nú er at [segja frá hinum helga Játvarðe konungi, at aull kristne í Einglandi gladdiz af því frelse, er þeir höfðu feingit⁶ efter Knút konung⁷ at taka Játvarð til konungs⁸, er kominn var af⁹ fornri [konungaætt í Einglandi¹⁰; [því at í hans kórónan¹¹ fékk heilögh kirkja frealse, ok höfðingjar framgáng, en alþýðan frið ok frelse¹², ¹³víkingar ok ráns¹⁴-menn niðran ok refsing. Marger luter urðu merkiliger¹⁵ í hans lifnaðe¹⁶ um [jarteiknagerðer hans¹⁷ ok spádóm, [þótt vjer kunnom fátt frá at segja saker fáfræði¹⁸ ok sjarlægðar¹⁹. Þat [bar til²⁰ á einn hvítasunnodag, ²¹at Pètrs kirkju í Vestmyst²², [er hinn helgi Játvarðr hlýddi þar hátíðligri messo²³, skryðdr öllum krúouklæpum, [at þá er *prestrinn* upphéllt várs herra likam²⁴, kom at honum²⁵ hlátr *svá* mykill, at aller undruþuz er hjá voro. Efter messuna spurðu [hann menn²⁶, hvat er völdi þeim fáheyrða hlátri. Konúngr svarar : Danakonúngr bjóz með útalligum her ok skipafjölda at herja á várt land, ok svo²⁷ sem hann skyllði

1) *rettet*; greifvans, S. — 2) [ok í þessi ferð gerði Vilhjálmr bastarðr brúðkaup til júmfrú Mathildar. — 3) *tilföiet*. — 4) *Her-med fortjener at jevnföres fölgende Sted hos Wilhelm Gemmet.:* „Jam duce juvenili robore vigente, transcensis annis adolescentiæ coeperunt optimates ejus de successione prolis cum eo attentius tractare. Audiens autem Baldvinum Flandris comitem quandam habere filiam regali ex genere descendente, nomine Mathildem, corpore valde elegantem, animoque liberalem, hanc suorum consultu missis legatis, a patre petiit uxorem. Ex cujus proposito animi Balduinus satrapa admodum gavisus, non modo petitam dari decrevit, verum etiam cum muneribus innumeris eam ad usque Oucense castrum adduxit. Ubi dux militum stipatus catervis advenit, illamque sibi jure conjugali despondit, et cum maximo tripudio ac honore Rotomagi moenibus intulit”, *Wilh. Gemmet. Hist. Norm. VII, 21, Duchesne VI, 277-8*. — 5) Frá Eðvarði konungi, *Capiteloverskrift i F*. — 6) [víkja söghunni til ens heilaga Eðvarðar konungs, at þá glöddust allir höfðingjar með alþýðu í Englandi, er þeir

og holdt deres Bryllup med den største Pragt, hvorefter Hertugen drog hjem i Normandiet.

2. Nu er at fortælle om den hellige Kong Edvard, at hele Kristenheden i England glædede sig ved den Frihed de havde vundet efter Kong Knud: at vælge Edvard til Konge, som var af Englands gamle Kongeslægt; thi i hans Kroning fik den hellige Kirke Frihed og Hövdingerne Fremgang, men Almuen Fred og Lykke, Vikinger og Ransmænd Nederlag og Straf. Mange mærkelige Tildragelser skete i hans Liv, med Hensyn til hans mange Mirakler og Spaadomme, skjönt vi kunne kun lidet berette derom, paa Grund af vor ringe Kundskab og Fjernhed. Det hændte engang en Pindsedag i Peterskirken i Vestminster, da den hellige Edvard hørte der en höitidelig Messe, ifört fuldstændig Kroningsdragt, at da vor Herres Legeme blev oplöftet, kom over Kongen en saa stærk Latter, at alle Nærværende undrede sig derover. Efter Messen spurgte man ham, hvad Aarsagen var til denne sjeldne Latter. Kongen svarede: Danekongen rustede sig med utallig Hær og Flaade til at hæрге vort

höfðu þat frelsi. — 7) hinn ríka ok sonu hans, t. — 8) i Englandi, t. — 9) réttri ok, t. — 10) [Englakonunga ætt. — 11) síðan var hann kórónaðr, ok þar af. — 12) farsælu. — 13) útlendir, t. — 14) vondir. — 15) þeir. — 16) lífi. — 17) [hans jarteinir. — 18) rettet efter F; fráfræði, S. — 19) [at sannfróðir menn hafa rita látið á bókum, en fyrir fáfræði vitum vér varla, hvat fyrr eða síðar hefir verit á hans dögum, ok því segjum vér þat fyrst er oss þíkkir mestrar frásagnar vert, som sandkyndige Mænd have ladet forfatte í Bøger, men af Mangel paa Kundskab vide vi neppe hvad der í hans Dage har tildraget sig för eller senere, og derfor berette vi först det som os forekommer mest værd at fortælle, F, som her har Capitelskrifte með Overskrift: Frá synum Eðvarðar konúngs. — 20) [var. — 21) [á einum hvítasunnudegi, sem enn heilagi Jathvarðr konúngur var staddr. — 22) Vestmusteri. — 23) [u. F. — 24) [ok hlýddi messu, ok í þánn tíma er upp var haldit líkam vors herra Jesú Christi. — 25) konúnginum. — 26) [menn hans. — 27) s.

stíga upp í skip sitt af¹ báte, þá fèll hann á kaf ok druknaðe efter² réttum guðs dóme. Þá voru [gerfver sendiboðar³ sem skjótaz til Danmerkr, ok prófvaðiz⁴ þetta allt satt, [efter því⁵ sem konúngr hafði sagt⁶. En með því at þesse Danakonúngr er eigi nefndr, þá þikkjaz fróðer menn í Noregs konúngs velldi⁷ eigi⁸ vita, hverr þesse konúngr hefver verit, nema þat er⁹ sagt frá orþum Gizurar Hallzsonar, [eins hins vitrazta mannz¹⁰ á Íslandi, at þesse konúngr hafvi verit Sveinn son Knútz konúngs hins ríka ok Alsfu. Svo bar til enn einn þriþja dag [í jólum¹¹ á hátíð Jóhannis ewangeliste, sem konúngrinn gekk í processione, skryðdr krúnuklæðum, þá sá hann hjá sér svo sem einn pílagrímr af Jórsölum kominn, í fögrum búninghi¹², ok sá pílagrímr bað konúnginn gefa sér nokkut; en konúngrinn kveðz þar ekki til hafva þat, sem hann mætti gefva honum. Pílagrímrinn mælti: gef mér nokkut saker¹³ þers heilags manns, sem þú ellskar mest; þá mintiz konúngrinn á Johannem ewangelistam¹⁴, er þá var hátíð af¹⁵ halldin, ok gaf pílagríminum krúnugull sitt, ok þá hvarf pílagrímrinn¹⁶. Næstu nótt efter birtiz hinn heilagi Jóhannes einum göfðum manni enskum herteknum, er þá¹⁷ hafði ix vetr¹⁸ verit hertekinn¹⁹ af Saracínnum²⁰, ok bauð honum at segja Eínglakonúngi, at seálfr Jóhannes ewangelista hafði vitraz honum á [sínnum hátípardegi²¹, ok bað hann fá²² konúngi fingrgull sitt, at [þetta væri satt, ok hann skyllði því síðr ifva²³ er hann sagðe. Þá færði hinn helgi Jóhannes hann á einni [svipan ok skamre²⁴ stundu heim í Eíngland [á sjálfs síns eign²⁵, ok hann

¹) einum, t. — ²) at. — ³) [menn sendir. — ⁴) reyndist. — ⁵) [u. — ⁶) *Denne Begivenhed berettes paa samme Maade i den Vita S. Edvardi som tilegnes den hellige Ealred, see Vita S. Edvardi c. 3 § 11 i Bolland. Acta Sanct. (5te Jan.) vol. 1, t. 1, p. 295.* — ⁷) ríki. — ⁸) vist, t. — ⁹) helzt, t. — ¹⁰) [er vitrastr lögmaðr var. — ¹¹) [jóla. — ¹²) slagníngi. — ¹³) fyrir skyld. —

Land, og som han skulde hestige sit Skib fra Baaden, faldt han i Söen og druknede efter retfærdig Guds Dom. Der bleve da i al Hast Sendebud afsendte til Danmark og alt dette viste sig at være sandt, saaledes som Kongen havde sagt det. Men fordi at denne Danekonge ikke nævnes, tykkes sagnkyndige Mænd i Norges Konges Rige ikke at vide, hvem denne Konge har været, kun at det berettes som Yttringer af Gizur Hallsson, en af de kyndigste Mænd i Island, at denne Konge har været Svend, Sön af Kong Knud den Mægtige og Alífa. Det hændte sig en tredie Juledag, paa Evangelisten Johannes's Festsdag, som Kongen gik i Procession, ifört Kroningsdragt, da saae han hos sig som en Pilegrim fra Jerusalem, ankommen i en smuk Dragt, og denne Pilegrim bad Kongen give sig noget; men Kongen sagde at han havde der ikke noget ved Haanden, som han kunde give ham. Pilegrimen sagde: Giv mig noget for den Helgens Skyld, som du elsker höiest. Da erindrede Kongen sig Evangelisten Johannes, hvis Höitid dengang holdtes, og skjenkede Pilegrimen sin Kroningsring; og Pilegrimen forsvandt. Den paafölgende Nat aabenbarede sig den hellige Johannes for en engelsk Krigsfange af höi Byrd, som da havde været ni Vintre fangen hos Saracenerne, og befalede ham at sige til den engelske Konge, at selve Evangelisten Johannes havde aabenbaret sig for ham paa sin egen Höitidsdag, og bad ham give Kongen sin Fingerring, til Tegn paa Sandheden heraf, og for at han saa meget mindre skulde tvivle om, hvad han sagde. Derefter förte den hellige Johannes ham med Et og paa en kort Stund hjem til England paa hans egne Godser,

¹⁴⁾ postola. — ¹⁵⁾ u. — ¹⁶⁾ at sýn, t. — ¹⁷⁾ saaledes F; þar, S. — ¹⁸⁾ u. — ¹⁹⁾ i fánghelsi. — ²⁰⁾ Saracínis. — ²¹⁾ sinni hátíð. — ²²⁾ færa. — ²³⁾ [hann efaði ekki at þat væri satt. — ²⁴⁾ [u. — ²⁵⁾ [til sinna eigna.

var skjótt kendr af sinne húsfrú¹, börnum [ok frændum ok hyski², ok hvíldiz hann þann dag hjá þeim. En um morguninn efter fór hann til³ konúngs, ok [tjáþe konúnginum⁴, svo aller menn máttu heyra, þeir er inne voru, þau orð er hinn helgi Jóhannes hafðe boðit at hann skyldi konúnginum segja; hann sagðe ok inniliga frá því, hversu hinn helgi Jóhannes hafðe fært hann ok leyst hann á einne mómentu af grimmum Saracina⁵ þrældóme. Þetta undruþuz aller, er heyrðu, ok kveyktust einkanliga af þessum hinum fáheyrða atburð til lofs ok ástar vit [hinn helga⁶ Johannem postola ok guðspjallara⁷ ok til heilagrar⁸ hlýðne vit hinn helga Játvarð konúng⁹.

3¹⁰. [Þat var enn einn tíma á einum páskadegi í Vestmust, þá er hinn helgi Játvarþr konúngr satt under borði¹¹ kórónaþr í mille margra höfðingja¹²; en þesser voro ágætaster, Haralldr jarll ok *biskup* einn ok ábóte einn volldugr. Konúngrinn¹³ hugsape meir um himneska lute enn jarðneska¹⁴, svá sem¹⁵ sæi í einn spegil þá undarliga lute, er hann fèkk mykinn hlátr af; ok þá er borðin voru í brott tekin, spurðu höfðingjarnar, at hverju hann hefði hlegit; ok svá sem þeir höfðu leingi at¹⁶ spurt, þá svarar hann: sjö sofvendr, er hvíla í fjallinu Celio¹⁷, ok nú hafa legit .cc. ára¹⁸ á hægri¹⁹ hlið, en er ek tók at hlæja²⁰, snèruzt²¹ þeir á vinstri²² hlið, ok svá munu þeir þar²³ liggja [fjögur ár ok lxxx^{tígi} ára²⁴, ok hefver þetta at merkja mikla úhamíngo dauþlighum mönnum, þvíat á þessum [lxxx^{tígi} ok iiij²⁵ árum munu þeir luter²⁶ fram

1) hústrú, *F*; ok, *t. F.* — 2) [*u.* — 3) Jathvarðar, *t.* — 4) [náði at tala við hann. — 5) Saracinis. — 6) [sælan. — 7) evangelistam. — 8) sannrar. — 9) *Denne Beretning om Ringen og om Evangelisten Johannes's Aabenbaring staaer ogsaa, men noget anderledes, i Vita S. Edvardi, som tilegnes S. Ealred cap. IX § 31 i Bollandisternes Acta Sanct. (5te Januar) vol. I, tom. I p. 300.* — 10) Fyrirburðir, *Capiteloverskrift i F; i S er intet Capitelskifte.* — 11) [Jathvarðr konúngr var einn tíma

og blev han snart kjendt af sin Hustru, Börn, Slægtninge og Folk, og han tog den Dag Hvile hos dem. Men den følgende Morgen gik han til Kongen, og fortalte ham, saa alle kunde høre som der vare inde, de Ord som den hellige Johannes havde befalet at han skulde sige Kongen; han berettede fremdeles omstændeligen, hvorledes den hellige Johannes havde ført ham og løst ham i eet Öieblik af Saraceners grusomme Trældom. Over dette forundrede sig alle, som hørte det, og opmuntredes især af denne sjeldne Tildragelse til at lovprise og elske den hellige Apostel og Evangelist Johannes, og til en sand Lydighed mod den hellige Kong Edvard.

3. Engang paa en Paaskedag i Vestminster, da den hellige Kong Edvard sad tilbords med Krouen paa, imellem mange Hövdinger, hvoraf disse vare de ypperste: Jarlen Harald og en Biskop og en mægtig Abbed, tænkte Kongen mere paa de himmelske Ting end paa de jordiske, og det var som han saae i et Speil slige underlige Ting, som fik ham til at lee stærkt; og da Bordene vare borttagne, spurgte Hövdingerne, hvoraf han havde leet, og da de havde længe spurgt derom, da svarede han: Syv Sovere, som hvile i Bjerget Celius, have nu ligget to Hundrede Aar paa höire Side, men da jeg begyndte at lee, dreiede de sig paa venstre Side, og saaledes ville de ligge der i fire og firesindstyve Aar; men dette betyder en stor Ulykke for de dödelige Mennesker, thi i disse fire og firesindstyve Aar ville saadanne Ting hænde, som Gud

i Vestmyst ok sat yfir borð. — ¹²⁾ þat var á páschadag, t. her F. — ¹³⁾ Jathvarðr konúgr. — ¹⁴⁾ jarðlega. — ¹⁵⁾ hann, t. — ¹⁶⁾ eftir. — ¹⁷⁾ Chelio, F; Coelio, *Wilh. Malmesb.* — ¹⁸⁾ saaledes ogsaa *Wilh. af Malmesb.; Vita S. Edvardi siger kun „multos annos“.* — ¹⁹⁾ u. — ²⁰⁾ s. F; hlea, S. — ²¹⁾ snæruzst. — ²²⁾ s. F; hæg, S. — ²³⁾ u. — ²⁴⁾ [lxx ok iiij ár, F; saaledes ogsaa *Wilh. af Malmesbury.* — ²⁵⁾ [u. — ²⁶⁾ allir, t.

koma, er guð hefver fyrir sagt, at verða munu vit heims enda, at þjóð man upp rísa í móte þjóð¹, ok ríki í móti ríki, ok verða stórer landskjálptar ok drepsóttar, hallæri ok himneskar ógner, þvíat nú verðr úfriðr ok orrostor [með² heiðnum mönnum ok kristnum mönnum³; en kristner menn skulu vinna stundum sigr á heiðnum mönnum. Marga lute sagði [hinn helgi Játvarðr⁴ þeim, þá þeir undruþuz, hversu hann mátte vita bæði af þínu .vij. sofenda⁵ ok álitum þeirra, ok flest þat sem í öngum bókum stendr áþr⁶ af þeim ritað, ok sagði [þeim frá⁷ svá inniliga, sem [hefði oftliga hjá seu⁸ sofvindum verit staddr⁹. En [þrír höfðingjar, er þetta heyrðu ok fyrr var getið, Haralldr ok biskup ok ábóte, gjörðu¹⁰ sína sendiboða, jarlinn¹¹ riddara, biskup klerk, ábóte múnk til keisarans í Miklagarðe; þeir höfðu með sér bréf ok presentur Játvarðar¹² konúngs [til keisarans í Miklagarðe. Miklagarðz¹³ keisare tók sæmiliga við þeim, ok sendi¹⁴ til biskups¹⁵ af Effeso¹⁶ með [sínu bréfví¹⁷, er Girker kalla sakram¹⁸, at hann sýndi sendiboðum¹⁹ Eingla-konúngs líkame [hinna helgu²⁰ .vij. sofara²¹. Ok biskup gerði svá, ok prófazist sendiboðum²² allt [efter því²³ sem hinn helgi Játvarðr konúngr hafði þeim sagt. Þat kvóðuz ok Gríkker sverja mega, at þeirra forellrar höfðu svá sagt, at .vij. sofvarar²⁴ lægi á hina hægri hlið; en nú sem [prófvaþiz fyrir saker þessa enskra höfðingja sendiboða²⁵ lágu þeir á vinstri hlið²⁶. Efter þetta kom þat fram skjótt, sem hinn helgi Játvarðr konúngr²⁷ hafði fyrir sagt um ófrið²⁸ ok önnur veralldar áfelle, þvíat Agarene,

1) þjóðu. — 2) s. — 3) [af heiðnum mönnum á kristna menn, som *Hedningerne paaføre de Kristne, F.* — 4) [konúngr. — 5) sofendra. — 6) u. — 7) [frá þeim. — 8) *saaledes.* — 9) [hann hefði optliga seet þá. — 10) [er þessir þrír höfðingjar höfðu þetta heyrð, gerðu þeir. — 11) *skrevet jallrlin i S.* — 12) Engla, t. — 13) [u. — 14) þá, t. — 15) erchibiskups. —

har forudsagt at ville komme henimod Verdens Undergang, at Folk vil staae op imod Folk, Rige imod Rige, og der blive store Jordskjælv og Pestsygdomme, Uaar og himmelske Rædsler, thi nu kommer der Ufred og Krige mellem Hedningerne og mellem de Kristne. Mange Ting sagde den hellige Edvard dem, da de forundrede sig over, hvorledes han kunde vide saa vel om de syv Soveres Pine og deres Udseende, og for største Delen hvad ikke forhen staaer skrevet i nogen Bog om dem, og fortalte dem det saa omstændelig, som om han havde ofte været hos de syv Sovere. Men de tre fornævnte Hövdinger, som hørte dette, Harald og Biskoppen og Abbeden, afsendte deres Sendebud: Jarlen en Ridder, Biskoppen en Klerk, Abbeden en Munk, til Keiseren i Miklagard. De førte med sig Breve og Foræringar fra Kong Edvard til Keiseren i Miklagard. Keiseren i Miklagard modtog dem hæderlig og sendte dem til Biskoppen af Ephesus med sit Brev, som Grækerne kalde „sacram”, at han skulde vise den engelske Konges Sendebud de hellige syv Soveres Legemer. Biskoppen gjorde saa, og det viste sig for Sendebudene alt saaledes som den hellige Kong Edvard havde sagt dem. Grækerne bevidnede ogsaa, at de kunde sværge paa, at deres Forfædre havde sagt at de syv Sovere laae paa den høire Side; men nu laae de paa den venstre, saaledes som det viste sig for disse Sendebud fra de engelske Hövdinger. Derefter indtraf snart hvad den hellige Kong Edvard havde forudsagt om Ufred og andre Verdens-Ulykker, thi Agarener,

¹⁶⁾ s. F; Efresu, S. — ¹⁷⁾ sin bréf. — ¹⁸⁾ sacram. — ¹⁹⁾ sendimönnum. — ²⁰⁾ [u. — ²¹⁾ sofenda. — ²²⁾ u. — ²³⁾ [u. — ²⁴⁾ sofendr. — ²⁵⁾ [prófat var fyrir þá ensku menn, þá. — ²⁶⁾ Beretningen om de syv Sovere fortælles omtrent som her i *Vita S. Edvardi, som tilegnes S. Ealred cap. IX § 30* i *Bolland. Acta Sanct. (5te Jan.) vol. I, tom. I p. 300.* — ²⁷⁾ u. — ²⁸⁾ þann, t.

Arabes ok Tyrker gerðu mykinn úfrið í Siría¹, Licia ok minni Asía ok eyddu þar² margar borger, Efresum, Jerúsalem³ [.vij. ár, ok efter þat næst á öþrum .vij. árum andapizt páfar⁴: Victor, Stefanus, ⁵Nicholaus⁶.

47. Þat [var einum tíma á miklum⁸ hátíðar *degi*, ok⁹ Eðvarþr¹⁰ konúgr heyrði¹¹ *messó*, ok stóð nær¹² einn biskup, ok þá er upp var halldet líkama várs herra, sýndiz konúnginum sem¹³ veri einn¹⁴ úngr sveinn harla fagr; [hann bendi þetta biskupi, þá sem konúgi sýndiz honum ok svá, en eingum fleirum þeim sem nær voro¹⁵. [Þat var ok annan tíma¹⁶, at *Játvarðr* konúgr sat í há-sæti sínu, at einn kryppill¹⁷ lá fyrer herbergissdyrum hans ok sagðe svá, at Petr *postole* hefði hann þángat sent¹⁸ ok kveþit á at sjálfr konúgr skyllði bera hann til Petrs kirkju, ok hann mundi þá¹⁹ heill verþa. En er þetta var sagt Eðvarþi²⁰ konúgi, gekk hann til hans, ok heyrði seálfr af [hans munne²¹ þessi hans²² orð. Ok fyrer saker trúfesti ok lítilætis [þá tók hann²³ krypplínginn í faðm²⁴ sér, ok [bar hann²⁵ til Petrs kirkju í Lundúnum, ok setti hann²⁶ þar niðr; [kryppillinn var þá heill ok røttr sem laukr²⁷. Aller lofuðu guð, [er sá²⁸ þessa jarteikn²⁹. [Svá bar at ok³⁰ einn hátíþar *dag*, þá er *Játvarþr* konúgr sat yfver bordi, at í herbergit komu þrír *menn*, ok voru ij blinder, en einn hafði eitt auga, ok sá þó lítið [með því³¹; þeir

1) Syria. — 2) u. — 3) *saaledes F*; Erúsalem, *d. e.* Erúsalem, *S.* — 4) [ok vij ár eftir þetta anduðust iij, á öðrum vij árum. — 5) ok, *t.* — 6) „Agareni, Arabes et Turci, aliene a Christo gentes, Syriam et Liciam et minorem Asiam . . . multas urbes, inter quas et Ephesum, ipsam etiam Hierosolymam depopulati”, *o. s. v.* *Wilh. Malmesb. hos Savile fol. 52*; *strax efter omtaler han ogsaa de tre Pavers Død: Victor, Stephanus, Nicolaus. Af disse Paver døde Victor II i 1055, Stephanus X 1057 og Nicolaus II i 1061.* — 7) Frá Eðvarði konúgi, *Capitel-overskrift i F.* — 8) [bar at á nockurum. — 9) 7er. — 10) Jath-

Araber og Tyrker gjorde megen Ufred i Syrien, Lycien og Lille-Asien og ødelagde der mange Stæder, Ephesus, Jerusalem, i syv Aar, og der næst efter i andre syv Aar døde Paverne: Victor, Stephanus og Nicolaus.

4. Det var en Tid paa en stor Høitidsdag at Kong Edvard hørte Messen, og der nær ved stod en Biskop; og da vor Herres Legeme blev opløftet, syntes Kongen som der var en ung Dreng, overordentlig skjøn. Han gjorde Biskoppen opmærksom derpaa ved at pege derhen, og saae han da det samme som Kongen, men ingen flere af de Nærværende saae det. Det var og en anden Gang, som Kong Edvard sad i sit Høisæde, at en Krøbling laa udenfor hans Kammerdør, og sagde at Apostelen Peter havde sendt ham derhen, og erklæret, at Kongen selv skulde bære ham til Peterskirken, og da vilde han blive helbredet. Men da dette blev sagt til Kong Edvard, gik han til Krøblingen, og hørte selv disse hans Ord af hans Mund. Og formedelst den stærke Tro og Nedladenhed, tog han Krøblingen i sin Favn og bar ham til Peterskirken i London og satte ham der ned; Krøblingen var da sund og saa rank som en Løgstængel. Alle priste Gud, da de saae dette Jertegn. Det skete og en Høitidsdag, da Kong Edvard sad tilbords, at ind i Salen kom tre Mænd, hvoraf to vare blinde, men den ene havde eet Öie, og saae dog

varðr. — ¹¹⁾ hlýddi. — ¹²⁾ honum, t. — ¹³⁾ þat, t. — ¹⁴⁾ u. — ¹⁵⁾ [konúngr vísaði biskupi til þessa stórtákn; sýndiz honum þá svá sem konúngi, en eingir sá fleiri þessa jarteikn. — ¹⁶⁾ [sá atburðr varð. — ¹⁷⁾ kryplíng. — ¹⁸⁾ sendan. — ¹⁹⁾ t. F. — ²⁰⁾ Játvarð. — ²¹⁾ [honum. — ²²⁾ u. — ²³⁾ [tekr konúng. — ²⁴⁾ fáng. — ²⁵⁾ [herr. — ²⁶⁾ u. — ²⁷⁾ [þá varð hann þegar alrètr. — ²⁸⁾ [þeir er sá ok heyrðu. — ²⁹⁾ *Denne Beretning om Krøblingen staaer ogsaa, men noget anderledes, hos S. Ealred cap. VII § 24. Acta Sanct. anførte Sted S. 298. — ³⁰⁾ [þat var. — ³¹⁾ u.*

báðu konúng miskuna sér, ok sögðu honum vanheilsu sína¹. Eodvarþr² konúgr bað fá sér³ handlaugina⁴, er hann hafðe tekit epter mat, ok bað þá strykja um augu sér; ok er þeir höfðu þetta gjört, urðu þeir skjótt heiler, ok fóro fegner íbrott, ok höfðu af⁵ heilagleik konúngsins feingit .v. augu. Jafnan⁶ feingu menn heillsubót af handlaugh hans, ok af því er hann fór höndum um [þá, er sjúker voro⁷.

5. ⁸ Í þann tíma er andaþar voro .ij. eigin⁹ konur *Játvarðar konúngs*, [þær er¹⁰ báðar höfðu halldet [sínum meydómi¹¹ at haus fortölum, [hann fékk¹² hinna þriðjo ok var sú dóttir Guðina jarls Úlfnaðar¹³ sonar, syster þeirra Haralldz¹⁴ ok Tosta¹⁴ ok annara Guþina¹⁵ suna. Tóku þeir¹⁶ feðgar þá virðingar miklar í Einglandi¹⁷ ok höfðu aller hinu bezto jarlldóma [í Einglandi¹⁸. Svá segja einsker¹⁹ menn, at Haralldr²⁰ Guðinason hafe fræknazstr maðr fæz²¹ í Einglandi ok bezstr riddare [hafi verit²² beði at fornu ok nýjo²³. Játvarþr konúgr átte²⁴ bróður sammæðra, en vèr kunnum *eigi* at nefna föður sveinsins²⁵, en hann var þó ágætr²⁶ höfðingi; en þesse sveinn²⁷ var kallaþr²⁸ næst konúngdómi í Einglandi efter *Játvarð*²⁹, ef hann dæi³⁰ sonlaus. En er Guðine jarll varð þess varr³¹ af dóttur sinne, at hon hëllt hrein-

¹) t. F. — ²) eller Eddvarþr, S.; u. F. — ³) þeim. — ⁴) handlaug sína. — ⁵) fyrir. — ⁶) opt. — ⁷) [sjúka menn. *Helbredelser med Vadskevandet fortælles hos S. Ealred c. VII § 27, Acta Sanct. anf. St. S. 298; ligeledes, men mindre omstændelig, i Wilh. af Malmesburys Gesta regg. Angll. hos Savile fol. 51 verso.* — ⁸) *Capitelskifte i F med Overskrift: Líflát Guðina jarls.* — ⁹) u. — ¹⁰) [ok. — ¹¹) [skirlífi. — ¹²) [þá féck hann. — ¹³) Ulfnaðrs. — ¹⁴) jarls, t. — ¹⁵) s. F; guþin f, S. — ¹⁶) þá, t. S.; u. F. — ¹⁷) Englandi. — ¹⁸) [u. — ¹⁹) enskir, F. — ²⁰) jarl, t. — ²¹) verit. — ²²) [u. — ²³) „Erat enim multum audax et probus, toto corpore pulcherrimus, eloquentia lepidus et

kun lidet dermed. De bade Kongen om Hjelp, og sagde ham deres Sygdom. Kong Edvard bad række sig Skaalen med Vadskevandet, hvori han havde vadsket sig efter Maaltidet, og bad dem stryge deres Öine dermed; og da de havde gjort dette, bleve de snart helbredede, og gik glade bort, og havde for Kongens Helligheds Skyld faaet fem Öine. Tit fik man Helbredelse af hans Vadskevand, og deraf, at han med Hænderne befölede de Syge.

5. Den Tid da Kong Edwards to Ægtehustruer vare döde, som begge efter hans Tilskyndelse havde bevaret deres Kydskhed, giftede han sig med den tredie, som var Datter af Jarlen Godvin Ulfnadsson, Söster til Harald og Toste og de andre Godvins Söner. Faderen og Sönerne fik da store Værdigheder i England og havde alle de største Jarledömmet i Landet. Engelske Mænd berette, at Harald Godvinssön har været den mest fuldendte Krigsmand som nogensinde er födt i England, og den bedste Ridder saavel i ældre som nyere Tid. Kong Edvard havde en Broder af samme Moder, men Ynglingens Fader vide vi ei at nævne, skjönt denne var dog en udmærket Hövding. Men denne Yngling blev anseet for at staae nærmest til Kongedömmet i England efter Edvard, hvis denne döde uden Söner. Men da Jarlen Godvin fik at vide af sin Datter, at hun bevarede sin Kydskhed formedelst Kong Edwards Tilskyndelse, og at de ikke monne avle nogen Sön, som kunde arve Riget

affabilis omnibus". *Wil. Gemmet. VII, 35; Duch. VI, 287; Order. Vital. l. III, Duch. VI, 500.* — *Erat enim idem Anglus magnitudine et elegantia viribusque corporis, animique audacia et linguæ facundia, multisque facetiis et probitatibus admirabilis". Order. Vital. l. III, Duch. VI, 492.* — ²⁴⁾ úngan, t. — ²⁵⁾ hans. ²⁶⁾ mikill. — ²⁷⁾ maðr. — ²⁸⁾ u. — ²⁹⁾ bróður sinn, t. — ³⁰⁾ andaðiz. — ³¹⁾ viss.

lífvi af fortölum *Játvarðar*¹ *konúngs*², ok þau mundu öngvan son eiga³ til *ríkis* efter hann⁴, þá villde hann⁵ þar til ráðum ráða, at Haralldr son hans yrði konúngr, er þá þótte mestr atburðar⁶maðr af öllum enskum höfð-íngjum. Ok í þann tíma fékk konúngs bróþer bráþasótt ok dó, ok var hær um margtalat⁷, hvat [*sveinimum* yrþi at skapa⁸. Þat var einn hátíðardagh, at *Játvarðr konúngr* sat yfver borði, ok sat Guðine jarll [á aþra hönd honum⁹, en á aþra hönd honum sat einn¹⁰ biskup; ok er maðr¹¹ bar ion vist¹² fyrer konúng, drap hann sæti ok rasaðe¹³ til fallz, ok þá stakk hann niðr öþrum fætinum hart ok studdi sik svà. *Guðine jarll* [tók til orða ok¹⁴ mælti: hlífðe þar nú bróþer bróður; *konúngr* svarar: eigi hlífser minn bróðer mær svà, segir hann. [*Guþini* svarar¹⁵: svà láte guð mik njóta þessa morsels¹⁶, er nú [et ek¹⁷, sem ek ræð eigi dauða bróður þíns¹⁸, þóttú gruner mik [þar um¹⁹ jafnan; [tók hann síþan morselit²⁰ af diskinum ok ætlaðe at eta, en konúngr tók [höndina hans²¹ um úllíðinn, ok rætti til biskups ok mælti: ²²lávarþr biskup, blezaðu²³! biskup gjörði svà. Síþan lagði *Guðine jarll* bitann í munn sær ok át; ok er hann villdi svelgja, stóð bitinn²⁴ í hálse honum, svà hvorki gekk upp nè ofan²⁵, ok þar af²⁶ dó hann²⁷ þegar

1) u. — 2) „Ferox dolique commentor Godvinus eo tempore comes in Anglia potentissimus erat, et magnam regni Anglorum partem fortiter tenebat, quam ex parentum nobilitate, seu vi vel fraudulentia vindicaverat. Edvardus itaque, metuens tanti viri potentia lædi, dolove solito, Normannorum consultu, quorum fido vigebat solatio, indignam Aluredi fratris sui perniciem ei benigniter indulisit. Ac ut inter eos firmus amor jugiter maneret, Editham filiam ejus uxorem nomine tenus duxit. Nam revera, ut dicunt, ambo perpetuam virginitatem conservaverunt. Edvardus nempe vir bonus erat, mitis et humilis, jocundus et longanimis, clemens, pauperum tutor, et Anglicarum legum legitimus restitutor. Multotiens divina mysteria vidit, et vaticinia quæ rerum eventu post-

efter ham, da vilde han oplægge Raad til, at hans Søn Harald maatte blive Konge, da han ansaaes for den mest udmærkede Mand af alle engelske Høvdinger. Og ved samme Tid fik Kongens Broder en pludselig Sygdom og døde, og herom blev der talt meget, hvad den unge Mand var død af. Det var en Høitidsdag at Kong Edvard sad til Bords, og Jarlen Godvin paa hans ene Haand, men en Biskop paa den anden; da nu en Mand bragde Maden ind for Kougen, stødte han an med Foden og styrtede fremad og var nær falden, han satte da den anden Fod fast til Jorden og stöttede sig saaledes. Da talte Jarlen Godvin og sagde: „Nu hjælp da den ene Broder den anden“. Kongen svarede: „Ikke hjælper min Broder mig saaledes“, sagde han. Godvin svarede: „Saa lade Gud mig nyde denne Bidling jeg spiser nu, som jeg raadede ikke din Broders Død, skjönt du stedse har mig mistænkt derfor“; derpaa tog han Bidlingen af Disken og vilde spise, men Kongen greb hans Haand ved Haandledet og rakte til Biskoppen, og sagde: (Herr) Lord Biskop, velsign!“ Biskoppen gjorde saa. Derpaa lagde Jarlen Godvin Bidlingen i sin Mund og spiste; og da han vilde svælge den, stod den ham fast i Halsen, saa den gik hverken op eller ned, og deraf døde han strax paa Stedet, og

modum comprobata sunt, deprompsit, regnumque Anglorum fere XXIII annis feliciter rexit. *Wilh. Gemm. a. St. VII, 9. Duschene. VI, 271.* — ³⁾ t. F. — ⁴⁾ sik. — ⁵⁾ Guðini jarl. — ⁶⁾ ágætis. — ⁷⁾ margrætt. — ⁸⁾ [sveini þessum mundi at bana hafa vordit. — ⁹⁾ til annarar handar konungi. — ¹⁰⁾ u. — ¹¹⁾ skutilsveinn, *Bordsvend.* — ¹²⁾ disk. — ¹³⁾ nálíga, t. — ¹⁴⁾ [u. — ¹⁵⁾ [þá svarar jarl. — ¹⁶⁾ morsel-it, er uden *Tviv!* ligefrem taget efter det latinske morsellum, *dimin. af morsum, en Bid, = bitlingr.* — ¹⁷⁾ [ætla ek at eta. — ¹⁸⁾ þinum. — ¹⁹⁾ [um þat. — ²⁰⁾ [síðan tók jarl morsel. — ²¹⁾ [hönd jarls. — ²²⁾ herra, t. — ²³⁾ sagði konungr, t. — ²⁴⁾ hann. — ²⁵⁾ niðr. — ²⁶⁾ u. — ²⁷⁾ jarl.

í stað, ok var dreginn [uut¹ or hásetino aufugr² fyrer hræfugla; en þó var hann grafinn síþan til kirkju at bæn frænda sinna ok vina³.

6. ⁴Játvarðr konúgr hugsæpe svá epter, at honum þótte hertogi Viljálmr⁵ bastharð⁶ næst konúgdómi í Einglandi efter sik, þęði fyrer þess⁷ saker, at hann var kominn frá Einglakonúngum⁸ ok náinnar frændsemi, er var í mille þeirra. Þat var [einn tíma⁹, er Játvarðr átte samtál¹⁰ við alla [hina stærstu¹¹ höfðingja¹², lét hann alla¹³ sverja sér[, fyrst Guðina sonu ok alla þar með¹⁴ aþra, at þeir skylldu öngvan konúng taka epter hann¹⁵ nema Viljálmr bastharð. En þat var nokuru síþar, er Haralldr¹⁶ Guðinason fór at erendum sínum suþr um sjó, ok gaf¹⁷ eigi aftr¹⁸ fyrer andviðrum¹⁹, þá kom hann [á fund²⁰ Vilhjálms hertoga²¹, ok dvaldiz með honum um hríð; þá veitti [hann ok²² Vilhjálmi swardaga til þess, at hallda eigi ríki móte honum²³, þá er Játvarðar konúngs miste við. Þat er ok sumra²⁴ manna sögn, at þá festi hann²⁵ dóttur hertogans²⁶, ok rauf [sjálfr þau²⁷ festarmál. Þá er Játvarðr konúgr hafði ráðit Einglandi [.iij. ár ok .x^{gu}. hann var staddr í Lundúnum, þá tók hann sótt²⁸ á jólum, ok kallar þá til sín marga höfðingja, ok lýsti þá enn því, at Vilhjálmr skyldi konúgr vera efter hann í Englandi²⁹; en er sóttin tók at þreyngja³⁰

1) s. — 2) [öfugr or háseti ok út. — 3) *Godvins Död af Mundbiden berettes paa en meget lignende Maade i Ealreds vita S. Edvardi c. VIII, § 29, Acta Sanct. anf. St. S. 299. Henrik af Huntindon Hist. libr. VI hos Savile fol. 210 omtaler ligeledes denne Begivenhed i Kong Edwards 12te Aar. — Richard af Hovedene beretter kun at Godvin er död under Maaltidet. Andre Krönikeskrivere bruge dunkle Udtryk, kun Ingulphus siger ligefrem: „Anno dom. MLIII cum Godwinus comes in mensa regis de nece sui fratris impeteretur, ille post multa sacramenta tandem per buccellam deglutiendam abjuravit; et buccella gustata continuo suffocatus interiit”. Ingulphus Hist. Croyland. i Rerr. Anglice.*

blev dragen ud fra Høisædet baglængs til Rovfuglene; men dog blev han siden begravet i Kirke efter hans Frænders og Venners Bøn.

6. Kong Edvard var af den Tanke, at han ansaa Hertug Vilhelm Bastard for den nærmeste Arving til Kongedømmet i England efter sig, baade paa Grund af at han nedstammede fra de engelske Konger, og paa Grund af det nære Slægtskab, som var imellem dem. Det var engang, som Edvard havde Samtale med alle de ypperste Høvdinger, da lod han alle sværge, først Gudines Sønner og dermed alle andre, at de skulde ingen tage efter ham til Konge uden Vilhelm Bastard. Men noget senere skete det, at Harald Godvinsön reiste i Forretninger syd over Havet, og kunde ikke komme tilbage for Modvind; da besøgte han Hertug Vilhelm og opholdt sig hos ham en tidlang; da aflagde han og til Vilhelm den Ed, ikke at ville holde Riget imod ham, naar Kong Edvard faldt fra. Det berettes og af nogle, at han forlovede sig da med Hertugens Datter, og slog selv op dette Giftermaal. Da Kong Edvard havde raadet for England i tre og tyve Aar, opholdt han sig i London; han faldt da i en Sygdom i Julen, og kaldte til sig mange Høvdinger, og erklærede da fremdeles, at Vilhelm skulde være Konge efter ham i England. Men da Sygdommen havde grebet ham saa

Scriptores, ed. Fell. Oxon. 1684 fol. S. 66. — ⁴⁾ Enn heilagi, t. — ⁵⁾ Vilhjálmr, stedse. — ⁶⁾ bastardr. — ⁷⁾ þær. — ⁸⁾ ætt Englakonunga. — ⁹⁾ eitt sinn. — ¹⁰⁾ tal. — ¹¹⁾ [u. — ¹²⁾ í Englandi, t. — ¹³⁾ þá. — ¹⁴⁾ [eiða syni Guðina jarls ok þar með alla. — ¹⁵⁾ í Englandi, t. — ¹⁶⁾ jarl, t. — ¹⁷⁾ honum, t. — ¹⁸⁾ til Englands, t. — ¹⁹⁾ mótvíþri. — ²⁰⁾ [t. — ²¹⁾ bastardar. — ²²⁾ [Haraldr. — ²³⁾ í Englandi, t. — ²⁴⁾ nokkura. — ²⁵⁾ sér jómfrúna. — ²⁶⁾ Vilhjálms. — ²⁷⁾ s. F; [þau sjálfr, S. — ²⁸⁾ [xx ok v aar tók hann sótt í Lundúnum. — **23 Aar, 6 Maaneder, 27 Dage ifölge vita Edv. c. XI, § 36, Acta SS. S. 301.** — ²⁹⁾ saaledes skrevet her og flere Steder. — ³⁰⁾ þröngva.

honum svá, at [lítið var¹ mál, segja menn at Haralldr² lýste yfver hann, ok skírskotaþe þá síþan³, at *konúgr* hefði⁴ gefit *honum*⁵ [*ríkit* efter sik⁶ í Einglandi. *Jatvarðr konúgr* andazist⁷ litlu síþar, ok var grafinn⁸ [í Englandi⁹ í Lundúnum [í Pálskirkju¹⁰. *Hann* skein þegar *jarteinum* efter dauða sinn sem áðr, ok lá í jörðu allt [til þess¹¹ er [hinn helgi¹² Thomas *erkibiskup* tók hann upp ok lét¹³ leggja [í virðoligt¹⁴ skrín.

7. ¹⁵ Með því at Haralldr¹⁶ Guðinason var stóráttadr í *Englandi*, [en sjálfr¹⁷ mannaþr forkunnar¹⁸ vel, en *landzstjórnarmömmum*¹⁹ þótti þúngt at gánga under *ríki* útlendra höfðingja, þá tóku þeir *Haralldr* til konúgs, ok var hann vígðr undir kórónu, sem [siðvenja var²⁰ til enskra höfðingja²¹. [Hér var ekki vit hafðr²² Toste²³ bróðer hans, [en var²⁴ ellri, ok þóttiz²⁵ hann því nær *konúgdóme*, fann hann þá *Haralldr bróður sinn*, ok beiddiz at vera jafn vit hann; en er²⁶ *Haralldr*²⁷ synjaði þess, þá fór hann²⁸ or landi ok fyrst til Danmerkr á fund Sveins konúgs Úlfssonar, frænda síns, ok bað hann [fara til Einglandz ok vinna *landit*²⁹ under sik, sem³⁰ gjört hafa³¹ ener fyrre Danakonúgar. En Sveinn konúgr³² var þess eigi búinn. Fór þá Toste³³ norþr í Noregh, ok eggjaðe *Haralldr konúgr Sigurðarson* at fara til *Englands* ok vinna *landit*³⁴ undersigh. Ok þetta sama³⁵ sumar efter fóro þeir *Haralldr konúgr*³⁶ ok Toste³⁷ til *Englands* með her, ok felldu í Jórvík Maurukæra jarl Guðinason, en Gyrþr jarl, bróðir hans, flýþe or þeirre orrosto. En fám nóttum

1) [litill var mátt hans ok. — 2) jarl Guðinason, t. — 3) þegar. — 4) þá, t. — 5) u. — 6) fra [*saal. F*; ríki, S. — 7) s. — 8) jarðadr. — 9) [u. — 10) [t. F. — 11) [þar til. — 12) heilagr. — 13) t. F. — 14) [hann í. — 15) *intet Capitelskifte i F*; En, t. — 16) jarl, t. — 17) [ok. — 18) u. — 19) *landz-mönnum*. — 20) [siðr er. — 21) konúga. — 22) [Við þetta var

haardt, at han kunde næppe tale, siger man at Harald erklærede høit for ham, og derefter angav at have Vidner paa, at Kongen havde skjenket ham Riget i England efter sin Død. Kort efter døde Kong Edvard og blev begravet i London i England. Han straaledede strax efter sin Død ved Jertegn, ligesom för, og laa i Jorden indtil den hellige Erkebiskop Thomas tog ham op og lod ham lægge i et prægtigt Skrin.

7. Paa Grund af at Harald Godvinsön havde en stor Slægt i England, og var selv i Besiddelse af de mest glimrende personlige Egenskaber, tilmed, at de ypperste i Landet vilde nödig underkaste sig udenlandske Hövdingers Regjering, toge de Harald til Konge, og blev han kronet under kirkelig Indvielse, som der var engelske Hövdingers Sædvane. Man havde ikke kaldet hertil hans Broder Toste, men denne var ældre og ansaae sig derfor som nærmere Kongeværdigheden; han henvendte sig da til sin Broder Harald, og bad om at være lige med ham; men da Harald nægtede dette, drog han af Landet og først til Danmark til Kong Svend Ulfssön, sin Frænde, og bad ham drage til England og underkaste sig Landet, „saaledes som de forrige Danekonger have gjort”. Men Kong Svend var ikke belavet derpaa. Toste drog da nord til Norge, og æggede Kong Harald Sigurdssön at drage til England og underkaste sig Landet. Og den samme følgende Sommer drog Kong Harald og Toste til England med en Hær, og fældede i York Jarlen Mörkar Godvinsön, men hans Broder Gyrd Jarl flygtede fra det samme Slag.

ekki. — ²³) jarl, t. — ²⁴) ok var hann þó þeirra. — ²⁵) þótti. — ²⁶) u. — ²⁷) konúgr, t. — ²⁸) Tosti jarl. — ²⁹) [vinna England. — ³⁰) rettet; ok sam, S. — ³¹) höfðu. — ³²) t. F. — ³³) jarl, t. — ³⁴) [vinna England. — ³⁵) u. — ³⁶) Sigurðarson, t. — ³⁷) jarl, t.

síðar baurðuz þeir [vit Stafnsurðu bryggjur vit *Haralld konúng Guðinason*¹, ok féllu þeir þar báðer², sem [sagt er³ í æfvi⁴ Noregs *konúnga*⁵.

8. Þá er *Vilhjálmr*⁶ spurði andlát *Játvarðar konúngs*⁷ ok þat er *Haralldr*⁸ hafðe látið *taka sig til konúngs* [í *Englandi*⁹, líkaðe honum stórilla, ok þótti *Haralldr* hafa rofit særi sín ok einkamál við sigh; samnaðe hann þá þegar¹⁰ öllum höfðingjum þeim er hann fæck ok¹¹ miklum öðrum her; bjó hann [lið þat¹² út í *England*[; kom hann þar¹³ þann tíma, er þeir höfðu bariz *Haralldarner*; tók hann þegar at herja, er hann [var landfastr¹⁴, ok lagði under sik landit¹⁵, hvar sem hann fór¹⁶. En er *Haralldr Guðinason* spurði þetta, fór hann í mót honum, ok varð fundr þeirra suðr við *Helsíngjaport*, ok höfðu hvorirtveggju¹⁷ allmykinn her. Þá talaðe *Gyrðr jarll* [til *Harallds* bróður síns¹⁸:¹⁹ uggir mik at þer takizt eigi at hallda [orrostu við hertoga *Vilhjálm*²⁰, því at þú ert eiðsvare hans, ok [hefir þú²¹ svarit honum²² at hallda *eigi Englandi*²³ fyrer honum. *Haralldr konúngr* svarar: vera kann svá²⁴, bróðer²⁵, at þer²⁶ se betr hent at berjaz við *Vilhjálm*²⁷, en [eigi vil ek láta²⁸ þat spyrja, at ek þore eigi at seá hann. Epter þat lét

1) [Haralldr konúngr Guðinason ok Haraldr Sigurðarson ok með honum Tosti jarl við Stafnsurubryggjur. — 2) Haralldr ok Tosti, t. — 3) [segir. — 4) æfisögum. — 5) *Jvfr. Fornmanna Sögur 6 B. S. 410-423; Fagrskinna S. 137-142.* Pugna utrinque acerrima commissa est, in qua nimius sanguis ex utraque parte effusus est, et innumerabilis hominum bestiali rabie furentium multitudo trucidata est. Denique instantibus Anglis victoria cessit, et Heraldus Noricorum rex cum Tostico et omnibus copiis suis occubuit. Locus etiam belli pertranseuntibus evidentem patet, ubi magna congeries ossium mortuorum usque hodie jacet, et indicium ruinæ multiplicis utriusque gentis exhibet. *Ord. Vit. Hist. Eccl. III, Duch. VI, 500. cfr. 492-494, ed. Prevost II, 119-121, 123-124; Will.*

Men faa Nætter senere sloges de ved Staniordbrygge med Kong Harald Godvinsön, og der faldt de begge, saaledes som berettes i de norske Kongers Levnet.

8. Da Vilhelm hörte om Kong Edwards Afgang, og at Harald havde ladet sig vælge til Konge i England, blev han meget misfornöiet, og ansaae Harald for at have svigtet sine Eder og höitidelige Löfter til ham; han samlede da strax alle de Hövdinger han fik og en stor Hær desuden; denne Hær rustede han til England, og kom der til samme Tid som de to Haralder havde kæmpet; han begyndte da strax at hærge, som han satte Fod i Land, og underkastede sig Landet, hvor han drog hen. Men da Harald Godvinsön fik dette at vide, drog han imod ham, og mödtes de ved Helsingeport, og havde begge en betydelig Hær. Da sagde Gyrd Jarl til sin Broder Harald: „Jeg frygter det vil ikke lykkes dig at gaae i Kamp mod Hertug Vilhelm, thi du er edsvoren til ham, og har svoret ham ikke at holde England for ham“. Kong Harald svarede: „Det kan være, Broder, at det var bedre, om du gik i Kamp mod Vilhelm, men jeg vil ikke at det skal spørges, at jeg ikke vover at see ham“. Der- efter lod Kong Harald reise sin Fane for sig, og red til

Gemm., St. VII, 32-35, Duchesne VI, 285-287. — ⁶⁾ bastardr hertugi, *t.* — ⁷⁾ frænda síns, *t.* — ⁸⁾ Guðinason, *t.* — ⁹⁾ [*u.* — ¹⁰⁾ til sín, *t.* — ¹¹⁾ stór, *t.* — ¹²⁾ her þann allan. — ¹³⁾ [*i.* — ¹⁴⁾ [*varð landfastr vorðinn.* — ¹⁵⁾ land. — ¹⁶⁾ kom. — ¹⁷⁾ hvártveggi. — ¹⁸⁾ [*við Haralld konúng, bróður sinn.* — ¹⁹⁾ þat, *t.* — ²⁰⁾ [*bardaga móti Vilhjálmi bastardi.* — ²¹⁾ [*t. F.; u. S.* — ²²⁾ þat, *t.* — ²³⁾ England. — ²⁴⁾ þat. — ²⁵⁾ sagði hann, *t.* — ²⁶⁾ *s. F.; þat, S.* — ²⁷⁾ enn mér, *t.* — ²⁸⁾ [*ekki hefir ek vanr verit at liggja i hreysum, þá er aðrir menn hafa barizt; ok ecki skal Vilhjálmr bastardr; jeg har ikke været vant til at ligge inde i Hytter, naar andre Mænd have gaaet i Kamp, og ikke skal Vilhelm Bastard o. s. v.*

Haralldr konúgr setja upp merki sitt [fyrer sik¹, ok reið² til orrosto í móte Vilhjálme, ok var³ þar [hinn mesti⁴ bardagi, ok þótti þat⁵ ósýnt [lánga stund⁶, hvorr sigrinn⁷ mundi fá⁸; en er⁹ á leið orrostuma, snèri¹⁰ manfallinu á hendr enskum mönnum, ok féll þar mykill her, ok¹¹ aller flýðo, þeir er lífit þágo; þar féll Haralldr konúgr¹² ok Gyrðr¹³ bróðer hans¹⁴; en Valþjófr¹⁵, bróðer þeirra, flýðe or orrosto. Vilhjálmr bastharðr¹⁶ lét brenna hann síþan í skógi einum ok með honum .c. manna. Þat er sögn enskra manna¹⁷, at [um nóttina efter orrosto þeirra Vilhjálms ok Harallds¹⁸ hafe nockurer viner Harallds konúngs farit til valsins ok leitað efter like hans, ok fundu hann lífanda, ok fluttu til lækn-íngar [; var hann¹⁹ græddr á laun. [Ok er hann²⁰ var heill [; villdi hann eigi stríða með Vilhjálme til ríkis²¹ ok er þat margra manna sögn, at hann²² hafe lífat allt²³ á daga fram Heinreiks²⁴ hins²⁵ gamla²⁶.

9²⁷. Vilhjálmr bastharðr²⁸ lagði under sik allt Eingland, ok lét taka sik til konúngs ok vígja²⁹ under kórónu [; gerðiz hann hinn mesti³⁰ höfðingi³¹, en hans ríki var þó mjög aufundsamt af mörgum mönnum ok höfðingjum í Englandi; ok gjörðu [þeir hiner ensku höfðingjar, ³²er

1) [u. — 2) ræð síðan, *beredte sig derpaa*. — 3) varð. — 4) [allmikill. — 5) u. — 6) [lengi. — 7) sigr. — 8) hafa. — 9) t. F.; u. S. — 10) þá tók at snúa. — 11) en. — 12) af mæði ok af frábærri sókn, t. — 13) jarl, t. — 14) u. — 15) jarl, t. — 16) u. — 17) sannorðra, t. — 18) [á næstu nótt eptir bardagann. — 19) [ok var síðan. — 20) [En er Haralldr konúgr. — 21) [vorðinn, þá var honum boðit af sínum vinum at stríða á Vilhjálme ok fá landit, hvat er kostaði; en Haralldr konúgr villdi þat ekki ok kvaðst undirstanda at guð í himinríki unti honum ekki ríkisins: enda má vera at svá sè betr; tók konúgr þá upp æskiligt ráð, at fyrirláta þessa heims metnat ok geck í stein ok var einsetumaðr, meðan hann lífði, þjónandi svá almáttigum guði úaflátliga bæði nátt ok dag, *bleven (helbredet), blev der tilbudt ham af hans*

Slag mod Vilhelm, og der blev den stærkeste Kamp, og en lang Tid syntes det tvivlsomt, hvem der vilde seire; men da Slaget havde staaet en tidlang, blev Mandefaldet større paa den engelske Side, og der faldt en stor Mængde, og alle flygtede som reddede Livet; Kong Harald faldt der, og Gyrd hans Broder, men Valthiof, deres Broder, flygtede af Slaget. Vilhelm Bastard lod ham siden brænde i en Skov og med ham et Hundrede Mand. Det er Sagn hos engelske Mænd, at om Natten efter Slaget mellem Vilhelm og Harald ere nogle af Kong Haralds Venner gaaede til Valen, og have søgt efter hans Lig, og fundet ham levende og ført ham til en Læge, og at han er bleven hemmelig helbredet. Og efter at han var helbredet, vilde han ikke kæmpe med Vilhelm om Riget, og mange sige at han har levet lige til i Henrik den Gamles Dage.

9. Vilhelm Bastard underkastede sig hele England, og lod sig vælge til Konge og krone; han blev en mægtig Fyrste, men dog var hans Herredømme forhadet af mange Mænd og Høvdinger i England, og de engelske Høvdinger,

*Venner at bekrige Vilhelm og vinde Landet, hvad det end kostede, men Kong Harald vilde det ikke og sagde, at han forstod at Gud i Himmerige undte ham ikke Riget: kan og være at det er bedre saaledes; Kongen fattede da en ønskelig Beslutning, at forlade denne Verdens Tant, og gik i Kloster og var Eremit, saa længe han levede, tjenende saaledes den almægtige Gud uafadeligen baade Nat og Dag. — ²²⁾ Haralldr konúngr. — ²³⁾ s. F.; at, S. — ²⁴⁾ Heinrichs. — ²⁵⁾ u. — ²⁶⁾ Order. Vital. (l. III, Duch. VI, 502) beretter omstændelig om Haralds Fald og Begravelse: „Heraldus quibusdam signis est, non facie recognitus et in castra Ducis delatus: ac ad tumultandum propè litus maris, quod diu cum armis servaverat, Guillelmo agnomine Maleto, victoris jussu traditus”. — ²⁷⁾ Vilhjálmr varð konúngr, *Capiteloverskrift i F.* — ²⁸⁾ bastardr. — ²⁹⁾ lét vígja sik. — ³⁰⁾ [ok var. — ³¹⁾ allmikill, t. — ³²⁾ [enskir menn, þeir.*

eigi villdu þjóna Vilhjálmi ¹, orðsendingar [Sveini Úlfssyne, Danakonungi ², at hann [skyllde koma ³ til Einglands með Danaher, ok þeir [mundo berjaz ⁴ í móte Vilhjálmi ⁵, ok gánga under Svein konung. En er Vilhjálmr [spurði þessar orðsendingar, ⁶sendi hann þá ⁷ til Danmerkr Guðina únga ⁸ Guðinason ⁹, ok með honum einn ágætan biskup; þeir fóro með [stórum gjöfum til ¹⁰Danakonungs, ok bað [sik undan, at hann ¹¹skyllde eigi herja í ríki hans, ok fyrer þetta [sama settiz Sveinn konúgr aftr ¹², at fara með her í England, ok [gekk því ¹³nöckur ár, at Vilhjálmr ¹⁴sendi Dana ¹⁵konungi gjafir, ok frelsti svá ríki sitt; ok þat hafa Daner til þess ¹⁶er þeir segja ¹⁷at Sveinn ¹⁸konúgr hafi ráþit Einglandi epter Haurðaknútt ok ¹⁹Játvarð ²⁰hinn góða ²¹.

10. Þá ²²er höfðingjar ensker urðu víser ²³, at [Daner villdu ²⁴ekki liðsinna ²⁵þeim móte Vilhjálmi, en þeir voro ráðner til ²⁶, at þeir villdo eigi under hans ríki húa, þá létu þeir óþull ²⁷sín ok flýðu brott af lande ²⁸með mykinn her; þar voro fyrer ²⁹.iiij. jarllar ok .viiij. bárúnar, ³⁰var mest fyrir þeim Sigurðr jall af Glócestr ³¹, en þeir höfðu hálf fjórða .c. skipa ok þar á bæði mikit lið ok frítt. Þeir fóro fyrst suþr um sjó, ok síþan vestr fyrer Mattheus ³²nes, ok svá út fyrer Galizuland ³³, en þaþan fóro þeir til Norfasundz ³⁴ok út yfer sundin til höfuborgar þeirrar, er Septem ³⁵heitir; þeir veittu [atgaungu borginne ³⁶; þeir drápu ³⁷fjöldu manna heiðinna,

1) bastarði, t. — 2) [til Sveins konungs Úlfssonar Danakonungs. — 3) [kæmi. — 4) mundu þá gánga til handa honum ok berjazst með honum. — 5) bastarði. — 6) [vissi þessa orðsending, þá. — 7) u. — 8) júnga. — 9) Baldvinason jarls. — 10) [störgjöfum af Vilhjálmi til Sveins. — 11) [at Sveinn konúgr. 12) [lattizst Sveinn konúgr. — 13) [fór svá. — 14) konúgr, t. — 15) Sveini. — 16) u. — 17) kalla. — 18) Úlfsson Dana. — 19) eptir, — 20) Játvarð konúgr. — 21) helga. — 22) En, —

som ikke vilde tjene Vilhelm, sendte Bud til Danekongen Svend Ulfssön, at han skulde komme til England med en dansk Hær, og at de vilde kæmpe mod Vilhelm og underkaste sig Kong Svend. Men da Vilhelm hørte om disse Sendelser, sendte han Godvin den unge Godvinssön, Sön af Baldvin Jarl, til Danmark, og med ham en udmærket Biskop. De reiste med store Foræringer til Danekongen, og bad Vilhelm om, at han ikke skulde paaföre Riget Krig, og just for det samme lod Kong Svend det Forsæt fare, at drage med Hær ind i England, og saaledes gik det nogle Aar, at Vilhelm sendte Danekongen Foræringer og frelsede saaledes sit Rige; denne Sandhed ligger til Grund, naar Danske sige at Kong Svend har raadet over England efter Harde-Knud og Edvard den Gode.

10. Da de engelske Hövdinger erfarede, at de Danske ikke vilde understötte dem imod Vilhelm, men de vare fast bestemte paa, at de ikke vilde være under hans Regjering, da forlode de deres Godser og flygtede ud af Landet med en talrig Hær; Anförerne vare tre Jarler og otte Baroner, og den fornemste blandt dem Jarlen Sigurd af Gloucester; de havde halft fjerde Hundrede Skibe, og paa disse en talrig og tapper Hær. De seilede först syd over Havet, derpaa vest forbi Matheusnæs, derpaa ud forbi Galizialand, derpaa til Norvasund, og ud over Sundene til den Hovedstad, som hedder Septem; de gjorde Angreb paa Staden, og dræbte der en Mængde hedenske Folk, og

²³) vissir þess. — ²⁴) Danakonúgr villdi. — ²⁵) lið veita. — ²⁶) í því. — ²⁷) óðul. — ²⁸) Englandi. — ²⁹) formenn. — ³⁰) ok, t. — ³¹) Glaucestr. — ³²) Mhts. — ³³) Galiziam. — ³⁴) Niorfasunda, F. — ³⁵) Septē, S; Septen, F; her menes Byen Septum, Septa, senere benævnt Ceuta, opkaldt efter Septem fratres Ἑπταδελφοί, Bjerge i den nordligste Deel af Mauritania Tingitana, ved hvilke Strædet ved Gibraltar er smallest. — ³⁶) [þar atsókn mikla ok fengu unnit borgina. — ³⁷) þar, t.

[en tóku ¹ svá mikit fè í gulle ok silfri, at þat var [allt meira enn þeir höfðu brott or *Einglandi*². Þá þan hallda³ þeir austr efter Norfvasundum, ok komo til eyjanna, ok unnu hváratveggju ⁴ Majork ok Minork. Epter þat fóro þeir til Sikileyjar, ok er þeir voro þar komner ⁵, þá spurðu þeir úfrið mikinn or Miklagarðe, ok sat um staðinn heiðit fólk bæði á skipum ok á landi; þá var stólkonúngr Kirialax ⁶ hinn mikle, ok hafðe nýtekit við *ríki*; þetta var nockurum [.xv.] ⁷ vetrum efter fall Harallds konúngs Guðinasonar. ⁸ En er ensker menn spurðu úfrið ⁹ or Miklagarðe, ventu ¹⁰ þeir sèr framkvæmdar mikillar, því at lángrán tíma á þr höfðu Norðmenn þar [stórmiklar semder¹¹, þeir er málamenn gerðuz. ¹² Hèlldu þeir þá þan¹³ austr efter hafeno ¹⁴ ok svá norðr til Miklagarðz, ok kvomo til staðarins um nátt, ok var á túngls ljós nockut¹⁵, lögðu þeir þegar til orrostu [vit þá er á skipunum lágu, ok var þar¹⁶ hinn mesti¹⁷ bardage, ok höfðu þeir miklu meira her ¹⁸ er fyrer lágu ¹⁹, en ensker menn lögðu at svá dreingilega²⁰, at þeir náðu²¹ uppgaungu á þau skipin, er yz ²² lágu [ok first lágu landinu ok borgarveggjum; en ruðu þeir hvert, svá sem þeir gengu á, en ²³ fólkkit var ²⁴ drepit, en sumt hljóp á kaf; [sumer hljópu ²⁵ á önnur skip, ok geck svá skip af skipe flóttinn, [þar til er²⁶ þeir höfðu unnit öll skipin, þau eigi flýðe undan²⁷. Þat fólk, er á land komz²⁸, hljóp í herbúðernar ok sögðu at óflýjande herr var kominn, sá er ecki vetta [mátte rönd vit reisa²⁹; ljópu³⁰ þá upp aller þeir, er í her³¹.

¹) [þeir fengu. — ²) [meira fè enn allt þat er þeir höfðu áðr, ok var þat stórfè af því at þeir höfðu í lausa fè varit öllum eignum þeim er þeir höfðu í Englandi, *mere Gods end alt hvad de havde før, skjönt dette var særdeles meget, da de havde solgt for Lösöre alle de Eiendomme de havde i England.* — ³) hèlldu. — ⁴) báðar. — ⁵) u. — ⁶) Κυριος Ἀλεξιός, d. e. Alexius Comnenus, — ⁷) s. t. S. — ⁸) Frá Engilsmönnum, *Capitel-*

fik et stort Bytte i Guld og Sølv, saa at det endog var mere, end hvad de førte bort fra England. Derfra holdt de öster efter Norvasundene, og kom til Öerne Majork og Minork og indtog dem begge. Derefter gik de til Sicilien, og da de vare komne der, hørte de en stor Ufred fra Miklagard, og at Hedninger beleirede Staden baade til Søs og Lands; dengang var Kyrjalax den Store Stolkonge, og havde nylig overtaget Regjeringen; Dette var nogle (femten) Vintre efter Kong Harald Godvinssöns Fald. Men da de Engelske hørte om Ufred fra Miklagard, ventede de sig en stor Fremgang, thi Nordboerne havde i lang Tid för nydt der stor Ære, de som gave sig der i Sold. De holdt da derfra öster over Havet og derpaa nord til Miklagard, og kom til Staden om Natten; da var det maanelyst, og begyndte de strax Angreb paa dem der laa paa Skibene, og der blev den heftigste Kamp, da de, som laae der forud, havde en meget större Hær, men Englænderne gjorde et saa skarpt Angreb, at de kom op paa de Skibe, der laae yderst og fjernest fra Landet og Borgmuren; de ryddede da hvert som de kom paa, men Besætningen blev dræbt og endeel sprang i Söen; nogle sprang paa andre Skibe, og gik Flugten saaledes fra Skib paa Skib, indtil de havde taget alle de Skibe, som ikke toge Flugten. Det Folk, som kom i Land, löb ind i Leiren, og sagde at en umaadelig Hær var ankommen, som ingen Skabning kunde staae sig imod; da sprang op alle de som vare i Leiren, og der blev da ikke noget andet Raad för, end at enhver

overskrift i F. — ⁹⁾ mikinn, *t.* — ¹⁰⁾ væntu. — ¹¹⁾ [stórsæmdir fengit. — ¹²⁾ síðan, *t.* — ¹³⁾ u. — ¹⁴⁾ hafli. — ¹⁵⁾ mikit ok. — ¹⁶⁾ [þar varð. — ¹⁷⁾ hardazsti. — ¹⁸⁾ lið. — ¹⁹⁾ voru. — ²⁰⁾ fast. — ²¹⁾ þegar, *t.* — ²²⁾ yzst. — ²³⁾ [; þeir ruddu skipin, svá sem komuz upp. — ²⁴⁾ sumt, *t.* — ²⁵⁾ [sumt. — ²⁶⁾ [unz. — ²⁷⁾ u. — ²⁸⁾ hafði komizst. — ²⁹⁾ stóð við. — ³⁰⁾ lupu. — ³¹⁾ u.

búðunum voro, ok [var ekki ráðit tekit annat enn hver flýðe sem kominn var, með slíct sem hann féck munum á komit ¹. En um morguninn er ljóst var [orðit, sá fólkít af borginne ², at herinn var ³ á brottu allr, sá er setið hafðe um staðinn, en þar voru komin skip mörgh ⁴ ok ger á [annan vegh allt ⁵ enn þau [hinu fyrre höfðu ⁶ verit. Gerðu ⁷ borgarmenn þá menn ⁸ til skipamanna, ok [hér efter ⁹ fundu þeir konúnginn, ok tók hann [þá forkunnar ¹⁰ vel við ¹¹ þeim, ok þakkaðe þeim sigr þann hinn myckla, er þeir höfðu unnit honum ¹² til friðar ok frelsis. Þeir dvölduz um rið í Miklagarðe, ok frelstu ¹³ ríki Gríckjakonúngs [af úfriðe ¹⁴. Kirialax konúngr bauð þeim þar at staðfestaz, ok gæta ¹⁵ lífs síns, svà sem [siðvenja Veríngja var til, þeirra sem á mála geíngu ¹⁶. En Sigurðe jarlle ok ¹⁷ öðrum höfðíngjum ¹⁸ þótte þau ¹⁹ oflítit forlaugh sín at elldaz þar með því móte, at þeir hefði ecke ríki til forráða, ok beiddu konúng fá sèr borg nockura eðr stað ²⁰, þann er þeir mætte eiga eðr ²¹ þeirra erfvíngjar; en konúngr þóttiz eigi mega taka aðra menn af óðulum sínum; ok er þeir áttó þetta at tala, segir Kirialax konúngr þeim, at hann visse land eitt liggja til norðrs ²² í hafvit ²³, þat er legit hafðe ²⁴ at fornu under Miklagarðs-keisara, en síðan [höfðu heiðíngjar unnit under ok bygt ²⁵. Ok er þetta [heyrðu ensker menn, tóko þeir heimilld af Kirialax konúnge, at þetta land skyllde þeirra vera, ef þeir feingi unnit, skatta laust ok skyllda; en

1) [varð ekki annat ráða tekit, enn herinn flýði þaðan sem hann var, hverr er mátti, ferandi með slíct er hann gat með komiz, *blev ikke taget andet Raad, end at Hæren flygtede fra det Sted den nu var, hvem der aarkede, førende med sig det meste han kunde.* — 2) [fengu borgarmenn sèt. — 3) af, t. *S feilagtig.* — 4) ok stór, t. — 5) allan annan hátt. — 6) [er

flygtede som han stod, med alt hvad han kunde overkomme at føre med sig. Men om Morgenens, da det var blevet lyst, saae Folk fra Staden at hele den Hær var borte, som havde beleiret dem, men at der vare komne mange Skibe, af heel forskjellig Form fra de andre, som havde været der før. Stadens Indbyggere sendte da Bud til dem paa Skibene, og derefter fandt de Kongen, og han tog særdeles godt imod dem, og takkede dem for den store Seier, som de havde vundet, ham til Fred og Frelse. De opholdt sig en tidlang i Miklagard, og frelste den græske Konges Rige fra Ufred. Kong Kyrjalax indbød dem til at nedsætte sig der og blive hans Livvagt, som der var Sædvane for de Væringer, som gik i Sold. Men Sigurd Jarl og andre Hövdinger syntes det for ringe en Skjæbne for sig at ældes der paa en saadan Maade, at de ikke havde et Rige til at raade over, og bad Kongen overlade dem en Borg eller en Stad, som de eller deres Arvinger kunde beholde som Eiendom; men Kongen sagde at han kunde ikke jage andre Mænd bort af deres Odel. Og da de samtalte herom, siger Kong Kyrjalax dem, at han vidste et Land, som laa mod nord i Havet, og tilforn havde ligget under Keiseren i Miklagard men siden var erobret og bebygget af Hedninger. Og da Englænderne hørte dette, toge de Hjemmel af Kong Kyrjalax, at dette Land skulde være deres, hvis de fik det vundet, frit for Skatter og Afgifter; og det tilstod Kongen dem. Derefter droge Englænderne

þar höfðu áðr. — 7) sendu. — 8) u. — 9) [síðan. — 10) [harðla. — 11) s. F.; með, S. — 12) ok hans liði, t. — 13) fridaðu. — 14) [u. — 15) vel, t. — 16) [siðr er til þeirra manna er á mála gengu. — 17) mörgum, t. — 18) enskum mönnum. — 19) u. — 20) nockurn, t. — 21) ok. — 22) landnorðrs, *nordost*. — 23) haf — 24) hefir, — 25) [unnu heiðingjar þetta land ok bygðu.

koníngur játaðe þeim því¹. [Hér eftir² fóro ensker³ menn brott or⁴ Miklagarde ok⁵ norðr í hafit, en eftir dvölduz [í Miklagarde⁶ nockurir höfðingjar⁷, ok *geingu* þar á mála. Þeir Sigurðr jarll komo til landz þessa, ok átto margar orrostur þar, ok feingu unnit landit, en ráko á brott allt fólk þat er [áðr bygðe⁸. Síðan bygðu þeir [þat land⁹, ok gáfo nöfn, ok kölluðu *Eingland*¹⁰; borgum þeim er¹¹ í landinu voro ok¹² þeim er þeir reistu¹³ gáfu þeir nöfn staðanna af¹⁴ *Einglandi*,¹⁵ kölluðu [þæði Lundunam¹⁶ ok Jork ok annara höfuðborga¹⁷ í *Einglandi*. Þeir villdu ekki hafa Pálzbók, sem gengr¹⁸ í Miklagarde, ok sóttu¹⁹ *biskupa* í *Úngaría*²⁰ ok aðra kennimenn; landit²¹ liggr sex dægra haf²² í ætt austr²³ ok landnorþrs frá *Miclagarde*, ok er [þat hinn bezsti landkostr, ok²⁴ hefer þetta fólk [þar jafnan síðan byght²⁵; *explicit*²⁶.

1) [vissu enskir höfðingjar, báðu þeir keisarann heimildar á þessu landi, at þat skal vera eign þeirra ok þeirra erfingja skatta laust ok skyllða í alla staði, ef þeir fengi landit unnit undir sik af heiðnum mönnum; þessa játtar keisarin þeim, *engelske Hövdinger fik dette at vide, udbade de sig af Keiseren Hjæmmel for dette Land, at det skulde være deres og deres Arvingers Eie uden alle Skatter og Afgifter, hvis de kunde vinde Landet under sig af Hedningerne; dette tilstod Keiseren dem.* — 2) [Efter þetta. — 3) enir ensku. — 4) af. — 5) héldu, t. — 6) [þar. — 7) af liði þeirra, t. — 8) [þar bygði áðr. — 9) [land þetta. — 10) *England*. — 11) þar, t. — 12) svá, t. — 13) gerðu. — 14) or. — 15) þeir, t. — 16) [þar Lundún. — 17) nöfnum, t. — 18) geck. — 19) þeir, t. — 20) *Úngariam*. — 21) þetta land. — 22) siglíng í hafit. — 23) beggja austr. — 24) [þar hinir bezstu landzkostir. — 25) *Hermed fortjener at jevnføres Order*. Vital. Eccl. Hist. libr. IV. (Duchesne VI, 508, ed. Prevost II, 172–3): „Amissa itaque libertate Angli vehementer ingemiscunt, et vicissim qualiter intolerabile jugum sibi hactenus insolitum excutiant subtiliter inquirunt. Igitur ad Svenum regem Danorum dirigunt. atque ut regnum Angliæ, quod Svenus et Canutus avi ejus armis obtinuerunt, repositat, expetunt. Ultro in exilium aliqui profugiunt, quo extorres

bort af Miklagard og nord over Havet, men nogle Hövdinger bleve tilbage i Miklagard og gave sig der i Sold. Sigurd Jarl og hans Følge kom til dette Land, og kæmpede der i mange Slag, og underkastede sig Landet, men fordreve alt det Folk, som der boede för. Derefter beboede de dette Land, og gave det Navn og kaldte det England; de Borge, som vare der i Landet, saa vel som dem, de byggede, gave de samme Navne som Stæderne i England havde, de kaldte dem baade London og York, og efter andre Hovedstæder i England. De vilde ikke have Pauls-Bog, som gjælder i Miklagard, og hentede Biskopper og andre Lærere fra Ungarn. Landet ligger sex Dögn Seilads i ost-nordost fra Miklagard, og er et fortræffeligt Land, og der har dette Folk stedse boet siden den Tid.

vel a potestate Normannorum sint liberi, vel opibus alienis aucti contra eos ad recidivum certamen revertantur. Quidam autem ex eis pulchræ juventutis flore vernantes longinquas regiones adierunt, et militiæ Alexii imperatoris Constantinopolitani sese audacter obtulerunt. Erat enim multum sapiens, et miræ dapsilitatis: contra quem Rodbertus Wiscardus Apuliæ dux cum suis omnibus arma levaverat in auxilium Michaëlis, quem Danai de throno imperiali expulerant, indignatione Senatoriæ potestatis. Exules igitur Anglorum favorabiliter a Græcis suscepti sunt et Normannicis legionibus, quæ nimium Pelasgis adversabantur, oppositi sunt. Augustus Alexius urbem, quæ Chevetot dicitur, Anglis ultra Byzantium coepit condere, sed nimium infestantibus Normannis eos ad urbem regiam reduxit, et eisdem principale palatium cum regalibus thesauris tradidit. Hac itaque de causa Saxones Angli Ioniam expetierunt, et ipsi ac hæredes eorum sacro imperio fideliter famulati sunt: et cum magno honore inter Thraces Cæsari et Senatui populoque cari usque nunc perstiterunt", cfr. Torfæi Hist. Norv. III, 386-7. *Villehardouin* kalder den ovennævnte By *Chivetot*, græsk Κιβωτος. Den skulde ifølge *Villehardouin* ligge ved Bugten ved *Nicomedia* i Nærheden af *Nicea*. — ²⁶⁾ [ok þeirra synir þar bygt síðan.

Rikardar hertoga ap nozðinandi hon uar hylter
roptr er kallafu uar diabol hñ let hertoga domi z
gekk i herenna lip hñ helga sacuarfz esse afi þegar
aa unga allðri helga ffu z tpaðð klautra at u
tia ob þa munka at esse er hñ þotto helgatter ok
lifsamast. Sva z agotar olmulur at gicra þ
er v þawt z þuzptug h hapdi jarnan afall til
almatugs guds i hñu bæmū z hñi heilaga ma.
E H þo rignafu h þmitt noett guþo uana þ þā ma
riamþ mest þer þla sem hñ emþanligan þottv.
þodur. Ok jolhñ ewangla s sem gezlv m þell h
reina hþnafar er h þellt alla sma ceþui þt huo
legia þaupzof m at þer þuar meþnar sem hñ þe
k ter til eigmbueþa hñua eþt afra hettuhþemli
þui apþis þoztolu alla sma daga. Eþ eþt þt
er ropit moþur þroz hþ er lik hapdi þa þkil
it k tok hertoga dom i nozðinandi. Vilahm r.
hñ er kallafz batthard. Eñt þ uþo eigmbomu son
z het mod hþ þunþillde dot' egeuoz þoz z uþst
afatrads þoz. Eþ aller hertogar i nozðinandi þt
uoz þullu hñ z uar h þ battharde kallafz sem aller
hñ þozellrar. þer guzðv þd hñ smillu uþalam.
batth. z batldum hñ mullde greþui ap þlaude z
het greþum at gyta hñ doctur sma oþatchill
de. Ok sem hertoghñ kom til greþuant at siaj
ungþna z h talade til hñar blidhga z kallade
h hñna anna. þa lū. Jungþm. ær ertu uallaw
o er þulþgøz at ek þomñ ap þga æt unnu.
uþia gyta z einu batth. þa reiddz þellu hñ un
gi hertoghñ z tok i þaar hēte z þellu hñ til iard
z twad hñna und þotū s ma landi e er batth. ne
ma at aukþeþne hþoz hñ dan aþett sm z reþ

